

Vzdělávací projekt pro žáky základních škol v oblasti přípravy občanů k obraně státu

Bc. Markéta Tesáčková

Diplomová práce

2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta logistiky a krizového řízení

Ústav ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Markéta Tesáčková**
Osobní číslo: **L20467**
Studijní program: **N1032A020002 Bezpečnost společnosti**
Specializace: **Ochrana obyvatelstva**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Vzdělávací projekt pro žáky základních škol v oblasti přípravy občanů k obraně státu**

Zásady pro vypracování

1. Zpracujte literární rešerši na dané téma a formulujte teoretická východiska pro praktickou část.
2. Analyzujte současný stav znalostí žáků v oblasti přípravy občanů k obraně státu na 2. stupni základních škol.
3. Na základě zjištění vytvořte modelovou vyučovací hodinu v rámci dané problematiky.
4. Model vyučovací hodiny implementujte do vzdělávacího systému 2. stupně základní školy.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. GERHÁT, Ivan. *Příprava občanů k obraně státu: příručka pro učitele základních a středních škol*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – Vojenský historický ústav Praha, 2018. ISBN 978-80-7278-728-9.
 2. GÖRNER, Erik. *Vojenská regrutácia v súčasnosm svete: Branná povinnosť a jej uplatnenie*. Banská Bystrica: Belianum, 2018. ISBN 978-80-557-1489-9.
 3. *Koncepce přípravy občanů k obraně státu 2019-2024*. Praha: Ministerstvo obrany, 2019.
- Další odborná literatura dle doporučení vedoucí diplomové práce.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Eva Hoke, Ph.D.**
Ústav krizového řízení

Datum zadání diplomové práce: **1. prosince 2021**

Termín odevzdání diplomové práce: **6. května 2022**

L.S.

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 1. prosince 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užit své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 06.05.2022

Jméno a příjmení studenta: Bc. Markéta Tesáčková

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá problematikou přípravy občanů k obraně státu na vybraných základních školách. Hlavním cílem je navrhnout vzdělávací projekt pro žáky 2. stupně základních škol usnadňující teoretickou i praktickou výuku v rámci omezených časových možností. Teoretická část se věnuje základním pojmům a dokumentům, historickým aspektům vývoje, stupňům vzdělávání ve školském systému, vybraným organizacím a spolkům a přístupům zahraničních evropských států v oblasti probírané tematiky. Součástí praktické části práce je dotazníkové šetření mezi žáky a rozhovory s pedagogy na základě kterých byl posouzen současný stav. Ten je poté analyzován pomocí metod Ishikawa, Awakishi a SWOT. Na tuto analyticko-empirickou část navazuje návrhová část, jež obsahuje praktické řešení výuky dané tematiky na 2. stupni základních škol, které se primárně výuce těchto témat nevěnují, formou vzdělávacího projektu. Součástí diplomové práce jsou přílohy, které doplňují praktickou část.

Klíčová slova: Armáda České republiky, branná výchova, edukace, obrana státu, příprava občanů, základní škola

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the issue of preparing citizens for the defense of the state at selected elementary schools. The main objective is to design an educational project for pupils in the 2nd grade of elementary schools to facilitate theoretical and practical teaching within a limited time. The theoretical part deals with basic concepts and documents, historical aspects of development, levels of education in the school system, selected organizations and associations, and approaches of foreign European countries in the discussed topic. Part of the practical part of the thesis is a questionnaire survey among pupils and interviews with teachers based on which the current situation was assessed. This is then analyzed using Ishikawa, Awakishi, and SWOT methods. This analytical-empirical part is followed by a design part that contains a practical solution to teaching the given topic at the 2nd level of elementary schools, which are not primarily devoted to teaching these topics, in the form of an educational project. Part of the diploma thesis is included annexes that complement the practical part.

Keywords: Army of the Czech Republic, civil defense education, education, state defense, educating members of the public, elementary school

Touto cestou bych ráda poděkovala Ing. Evě Hoke, Ph.D., za vedení mé diplomové práce, a především za ochotný, trpělivý a vstřícný přístup. Mé poděkování patří také žákům základních škol, kteří se zapojili do dotazníkového šetření. Dále pak pedagogům, jež obětovali čas, jak ve svých vyučovacích hodinách, tak ten volný, aby mi pomohli celou práci uskutečnit. Závěrečné poděkování patří mé rodině a přátelům, kteří mě podporovali, jak v životě, tak celou dobu při psaní diplomové práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	11
CÍL A POUŽITÉ METODY.....	13
I. TEORETICKÁ ČÁST	16
1 ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE, LEGISLATIVNÍ A NELEGISLATIVNÍ PROSTŘEDÍ.....	17
1.1 ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE	17
1.2 PRÁVNÍ RÁMEC.....	20
1.3 DOKUMENTY A KONCEPCE.....	21
2 HISTORICKÝ VÝVOJ	24
2.1 BRANNÁ VÝCHOVA V ČESKOSLOVENSKU V LETECH 1918-1939.....	24
2.2 BRANNÁ VÝCHOVA V ČESKOSLOVENSKU OD ROKU 1945 DO 1989.....	25
2.3 BRANNÁ VÝCHOVA V ČESKOSLOVENSKU OD ROKU 1989 PO SOUČASNOST	27
3 VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI BEZPEČNOSTI.....	28
3.1 PROBLEMATIKA PŘÍPRAVY OBČANŮ K OBRANĚ STÁTU	28
3.2 RÁMCOVÉ A ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY.....	28
3.3 VÝUKA PROBLEMATIKY NA ZÁKLADNÍM STUPNI ŠKOLSKÉHO VZDĚLÁNÍ.....	29
3.4 VÝUKA PROBLEMATIKY NA STŘEDNÍM A VYŠŠÍM STUPNI ŠKOLSKÉHO VZDĚLÁNÍ.....	31
3.5 VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ V RÁMCI DANÉ PROBLEMATIKY.....	32
3.6 OSVĚTA OSTATNÍ DOSPĚLÉ POPULACE	32
4 VYBRANÉ ORGANIZACE A PROGRAMY ZAJIŠTUJÍCÍ PŘÍPRAVU A VZDĚLÁVÁNÍ	33
4.1 ORGANIZACE A SPOLKY	33
5 PŘÍSTUP VYBRANÝCH EVROPSKÝCH STÁTŮ	36

5.1 SLOVENSKÁ REPUBLIKA.....	36
5.2 FINSKÁ REPUBLIKA	37
5.3 ŠVÝCARSKÁ KONFEDERACE	38
II. PRAKTICKÁ ČÁST	41
6 ANALYTICKO-EMPIRICKÁ ČÁST.....	42
6.1 DOTAZNÍKOVÉ SETŘENÍ	42
6.1.1 OBECNÉ OTÁZKY	43
6.1.2 VĚDOMOSTNÍ OTÁZKY	43
6.1.3 INDIVIDUÁLNÍ PREFERENCE ŽÁKŮ	49
6.2 ROZHOVORY S UČITELI	50
6.3 DIAGRAM PŘÍČIN A NÁSLEDKŮ	54
6.4 AWAKISHI DIAGRAM.....	58
6.5 SWOT ANALÝZA	60
7 NÁVRHOVÁ ČÁST.....	64
7.1 TVORBA VÝUKOVÉHO PROJEKTU.....	64
7.1.1 POMŮCKY K VÝUCE VZDĚLÁVACÍHO PROJEKTU	64
7.1.2 METODICKÝ POKYN K VÝUCE.....	67
7.2 UVEDENÍ PROJEKTU DO PRAXE	68
7.2.1 ZPĚTNÁ VAZBA OD ŽÁKŮ.....	70
7.2.2 FINANČNÍ NÁKLADY NA REALIZACI PROJEKTU.....	71
DÍLČÍ ZÁVĚR.....	73
ZÁVĚR.....	74
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	76
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	85
SEZNAM OBRÁZKŮ	87
SEZNAM TABULEK.....	89

SEZNAM PŘÍLOH.....	90
PŘÍLOHA P I: OTÁZKY K ROZHOVORU S UČITELI	91
PŘÍLOHA P II: METODICKÝ POKYN K PROJEKTU PRO UČITELE.....	92
PŘÍLOHA P III: PRACOVNÍ LIST	93
PŘÍLOHA P IV: EDUKAČNÍ VIDEO	97
PŘÍLOHA P V: DOTAZNÍK ZPĚTNÉ VAZBY PRO ŽÁKY.....	98
PŘÍLOHA P VI: FOTODOKUMENTACE PROJEKTU V PRAXI.....	99

ÚVOD

Pro vypracování diplomové práce na téma vzdělávací projekt pro žáky základních škol v oblasti přípravy občanů k obraně státu jsem se rozhodla především vzhledem ke svému působení na Univerzitě obrany v Brně na bakalářském studiu. Vždy nám bylo kladeno na srdce, že je důležité vzdělávat obyvatelstvo, aby mělo potřebné vědomosti a bylo tak schopno samostatného logického jednání a nestalo se spíše přítěží při mimořádných událostech či krizových situacích. To platí, jak v rámci preventivně výchovné činnosti, tak při přípravě občanů k obraně státu. Je však očividné, že nejvíce pozornosti je věnováno právě preventivně výchovné činnosti, jež už byla mnohokrát tématem bakalářských i diplomových prací. O tomto tématu je zpracováno obrovské množství materiálů, které je náročné obsáhnout, ale je toho na výběr opravdu hodně.

Zatímco příprava občanů k obraně je dle mého názoru často opomíjena, což je jasně vidět na přístupu školního vzdělávacího systému k této problematice a její upozadění ve školních vzdělávacích programech. Stejně tak se liší výrazně počet materiálů zpracovaných pro výuku problematiky. Nejde zde ani tolik o nedostatek informací, ale spíše o nedostatek metodických postupů, jak hodiny na toto téma vést, aby žáky a studenty zaujalo a pamatovali si tyto informace i v dalším životě.

Velký problém také vidím v obsáhlosti materiálů zpracovaných pro výuku přípravy občanů k obraně státu. Vzhledem k časové tísní a minimálnímu času vyhrazenému na její výuku je těžké si představit, že si pedagogové tyto objemné dokumenty projdou a budou z nich vyvozovat nějaké závěry. V praxi je pravděpodobnější, že v lepším případě sáhnou po multimediálních materiálech, především videích nebo po krátkých článcích na internetu či dokonce toto téma raději vynechají a věnují více času něčemu, čemu sami lépe rozumí.

A právě z těchto skutečností vycházím a mojí snahou je zaměřit se právě na ty základní školy, které se výuce této problematiky primárně nevěnují z různých důvodů a pomoci jim výuku nastartovat, díky časově nenáročnému vzdělávacímu projektu pro žáky 2. stupně a jejich učitele. Samotný vzdělávací projekt je více rozpracován v praktické části včetně jeho jednotlivých pomůcek a metodického postupu. Celý projekt je navržen jako komplexní balíček, který je připraven tak, aby byl i laický přednášející schopen vyhrazenou vyučovací hodinu jednoduše moderovat.

V teoretické části práce jsou rozebrány základní pojmy, právní rámec a důležité dokumenty s jejichž znalostí je porozumění tématu jednodušší. Historické události, které tuto problematiku utvářely do podoby, v jaké je dnes široce i okrajově přednášena v rámci školního vzdělávacího systému či široké veřejnosti. A dále jsou rozebrány organizace věnující se vzdělávání v této oblasti v rámci volného času a jaký přístup k ní mají vybrané evropské státy.

V návaznosti na teoretická východiska práce je v praktické části popsán aktuální stav přípravy občanů k obraně státu na vybraných základních školách pomocí zpětné vazby na úvodní dotazníky pro žáky 2. stupně základních škol a rozhovorů provedených s několika pedagogy z vybraných základních škol v Jihomoravském kraji s aprobační dějepis, občanská výchova a zeměpis. Takto získané poznatky jsou analyzovány metodami analýzy rizik Ishikawa a Awakishi digram a SWOT. Završením praktické části je samotné zpracování vzdělávacího projektu a jeho uvedení do praxe na vybrané základní škole.

Vzdělávací projekt má usnadnit práci pedagogům, kteří sami nemají široké znalosti v oblasti bezpečnosti a obrany státu. Vzhledem k vývoji aktuálních hrozeb v zahraničí je na místě mít tyto požadované znalosti, aby mohli dále připravovat žáky na události, které by mohly ohrozit jejich životy i životy jejich blízkých a důležité zájmy našeho státu.

CÍL A POUŽITÉ METODY

Cílem práce je vyhodnotit současný dosažený stav přípravy žáků 2. stupně na vybraných základních školách (dále jen ZŠ) v oblasti přípravy občanů k obraně státu (dále jen POKOS). A s využitím dostupných zdrojů vytvořit projekt modelové vyučovací hodiny v rámci dané problematiky.

Pro dosažení stanoveného cíle byly realizovány následující kroky:

- provedena charakteristika základních pojmů, legislativních i nelegislativních dokumentů důležitých pro pochopení problematiky výuky POKOS;
- popsána historie vývoje POKOS a současný systém výuky dané problematiky na všech stupních vzdělávacího systému i mimo něj (volnočasové organizace a spolky);
- popsán přístup zahraničních evropských států k POKOS ve své zemi;
- provedeno dotazníkové šetření mezi žáky 2. stupně ZŠ a rozhovory s pedagogy z vybraných ZŠ v Jihomoravském kraji;
- analyzovány slabiny výuky POKOS na 2. stupni ZŠ pomocí metod analýzy rizik Ishikawa diagram, Awakishi diagram a SWOT;
- navržen vzdělávací projekt POKOS pro žáky 2. stupně ZŠ jako základní jednoduché řešení současných problémů s výukou dané problematiky;
- projekt aplikován do praxe na vybrané ZŠ v Jihomoravském kraji.

V průběhu zpracování diplomové práce byly nastaveny následující omezující podmínky:

- dotazníkové šetření bylo provedeno online formou z důvodu probíhající pandemie koronavirového onemocnění 2019 (dále jen COVID-19);
- počty žáků účastnících se dotazníkového šetření z jednotlivých základních se škol se různí, a to zejména z důvodu vyplňování dotazníků na dobrovolné bázi;
- odpovědi žáků nejsou rozděleny na mladší a starší žáky 2. stupně, z důvodu zvolené aplikace pro sběr těchto dat;
- dotazníkové šetření a rozhovory s vybranými pedagogy proběhli pouze v rámci Jihomoravského kraje;
- grafy s výsledky dotazníkového šetření jsou zveřejněny na obrázcích v omezeném počtu, ostatní otázky jsou součástí psaného textu;

- SWOT analýza je zpracována pouze v rozsahu své první části;
- praktická výuka vzdělávacího projektu byla provedena pouze na jedné základní škole z důvodu probíhající pandemie COVID-19;
- veškeré uvedené informace jsou uvedeny s aktuální platností k březnu 2022, pozdější změny nejsou zapracovány.

Hlavní metodu sběru dat pro zjištění aktuálního stavu bylo zvoleno online dotazníkové šetření mezi žáky 2. stupně na vybraných základních školách spolu s polostrukturovanými rozhovory vedenými osobně či online formou v návaznosti na teoretická východiska diplomové práce (dále jen DP). V průběhu psaní DP byly použity následující obecné i speciální metody vědecké práce.

Převážná část informačních dat pochází z literárních a elektronických zdrojů. V praktické části pak pochází z dotazníkového šetření a osobního sdělení.

V teoretické části byly použity metody — literární rešerše, indukce, dedukce, analýza a syntéza, kompilace a komparace.

Na počátku zpracování práce byla uplatněna metoda sběru dat s cílem získat všeobecný přehled o problematice. Následně byla využita metoda kompilace, tj. slučováním prvků jiných děl, souborů uveřejněných a dostupných faktů nabízející komplexní náhled na danou problematiku, ta byla aplikována v průběhu celé teoretické části.

Metoda analýzy a syntézy byla použita k analyzování současného stavu přípravy občanů k obraně státu, ať už v rámci školního vzdělávacího systému žáků, studentů a odborníků či široké veřejnosti.

V praktické části pak byly využity metody sběru dat — komparace, indukce a dedukce, dotazníkové šetření, osobní dotazování, Ishikawa diagram, Awakishi diagram a analýza SWOT.

Metoda komparace neboli porovnání byla využita při porovnávání teoretické úrovně znalostí žáků a výuky POKOS na vybraných ZŠ se skutečným současným stavem v praxi.

Dotazníkové šetření bylo provedeno za účelem zjištění současného stavu znalostí žáků v oblasti POKOS na 2. stupni vybraných ZŠ.

Metoda osobního dotazování byla realizována při polostrukturovaném rozhovoru s pedagogy z vybraných ZŠ s aprobací dějepis, občanská výchova a zeměpis. Na základě polostrukturovaných rozhovorů byly aplikovány metody indukce a dedukce, jež napomohly k vyvození viditelných

ukazatelů nedostatků, na které je třeba upozornit, aby jim byla věnována pozornost a mohly být účinně ošetřeny (Metodologie odborné práce, 2022).

Tyto nedostatky byly dále rozčleněny do jednotlivých kategorií pomocí Ishikawa diagramu. A k nim pak byly pomocí metody Awakishi (opačný Ishikawa diagram) stanoveny úkoly pro jejich krátkodobé i dlouhodobé řešení (How to Use the Fishbone...,2022).

Na závěr pro ověření výsledků Ishikawa dígramu byla použita metoda analýzy SWOT. Ta umožňuje organizacím maximalizovat jejich silné stránky, minimalizovat nedostatky, využít příležitosti a překonat slabosti (Kenton, 2021).

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE, LEGISLATIVNÍ A NELEGISLATIVNÍ PROSTŘEDÍ

První kapitola se věnuje základním pojmům, legislativním normám, strategickým a koncepčním dokumentům, které nejen úzce souvisejí s branností a POKOS, ale také jsou velmi důležité k plnému porozumění problematice.

1.1 Základní terminologie

Podkapitola základní terminologie je sestavena z odborných termínů týkající se problematiky POKOS.

Aktivní záloha – je plnohodnotnou součástí ozbrojených sil (dále jen OS) České republiky (dále jen ČR). Představuje propojení mezi vojenským a civilním světem. Využívá se především pro doplnění řad OS ČR za stavu ohrožení státu, válečného stavu nebo při vzniku nevojenských mimořádných událostí (dále jen MU) živelného nebo ekologického charakteru jako výpomoc (Co je aktivní záloha, © 2018).

Armáda České republiky – představuje klíčovou složku OS České ČR a dále se dělí na vojenské útvary a vojenská zařízení s možností sloučení do větších celků (ČESKO, 1999a).

Bezpečnost – je stav, kdy je míra primární a sekundární adaptace systému taková, aby byl schopen odolat všem známým, předvídatelným i nepředvídatelným, vnitřním a vnějším hrozbám, jež mají potenciál poškodit jednotlivé prvky celku (Richter, 2018).

Branná povinnost – je povinnost každého občana České republiky podrobit se odvodnímu řízení, vykonávat vojenskou činnou službu a další úkoly stanovené příslušným zákonem (Richter, 2018).

Branná výchova – je oblast vzdělávání, která byla v minulosti zaměřena na přípravu obyvatelstva na válečný konflikt především v oblasti první pomoci, použití plynových masek či ukrytí. V dnešní době je okrajově zahrnuta v rámcovém vzdělávacím programu, který je zaměřen především na nevojenské MU (Zpěvák, 2014).

Dopad – je následkem určité činnosti nebo počínání (Richter, 2018).

Hradní stráž – je primárně určena ochraně sídel hlavy státu (Strážný hradní strážce, © 2017).

Hrozba – je přírodní nebo člověkem podmíněný proces s potenciálem být záměrně nebo náhodně aktivován a způsobit škodu, tj. být zdrojem rizika (Richter, 2018).

Individuální ochrana – je soubor opatření, jež učí jednotlivce se chránit před účinky nebezpečných chemických, radioaktivních nebo biologických látek. Aby se jedinec mohl účinně chránit, využívá k tomu prostředky improvizované ochrany – dýchacích cest, očí a povrchu těla (Richter, 2018).

Integrovaný záchranný systém – je definován jako koordinovaný postup složek integrovaného záchranného systému (dále jen IZS) při přípravě na MU a při provádění záchranných a likvidačních prací. Jeho hlavním úkolem je především minimalizovat ztráty na životech a majetku obyvatel ČR (Richter, 2018).

Krizový stav – je vyvrcholením MU, která vznikla působením hrozby a vygradovala do rozměrů kdy je třeba vyhlásit stav, který vyhláší hejtman kraje nebo primátor hl. m. Prahy (stav nebezpečí), vláda ČR (nouzový stav) nebo Parlament ČR (stav ohrožení státu a válečný stav) v přímé závislosti na jejím charakteru a rozsahu (Richter, 2018).

Mimořádná služba – je vojenská činná služba vykonávaná za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu (Richter, 2018).

Mimořádná událost – je škodlivé působení sil a jevů, jež byly vyvolány činností člověka nebo přírodními vlivy a havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují neprodlené provedení záchranných a likvidačních prací (Richter, 2018).

Ochrana obyvatelstva – je plnění úkolů civilní ochrany (dále jen CO), zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku (Richter, 2018).

Ozbrojené síly České republiky – tvoří podstatnou součást bezpečnostního systému státu. Člení se na Armádu České republiky (dále jen AČR), Vojenskou kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž. Jejich základním úkolem je se připravovat k obraně ČR před vnějším napadením a rovněž plní úkoly vyplývající z mezinárodních smluvních závazků o společné obraně proti napadení (Ozbrojené síly České republiky, © 2021).

Povinná záloha – je určena k doplnění ozbrojených sil jejichž součástí je i aktivní záloha (dále jen AZ) (Krajské vojenské velitelství hlavní město Praha, © 2014).

Právní stát – je takový stát, který je ve výkonu státní moci omezen zákonem tzn., že stát je svému vlastnímu právnímu uspořádání podřízen a orgány veřejné moci při výkonu své činnosti činí pouze to, co není zákonem zakázáno (Právní stát, 2012).

První pomoc – je soubor několika úkonů a opatření, jejichž použití je nutno znát pro ochranu zdraví a záchranu života při náhlém ohrožení nebo postižení zdraví člověka. Povinnost poskytnout první

pomoc má každý občan starší 18 let, pokud tím v daný moment neohrožuje svoje zdraví či život (První pomoc, © 2021).

Příprava občanů k obraně státu – je v mírovém stavu dobrovolnou vzdělávací činností, zahrnující zejména zdravotnickou přípravu, přípravu k ochraně obyvatelstva, dovednosti sebeobranu a vzájemné pomoci, technickou a sportovní přípravu a další činnosti spojené s branností (Richter, 2018).

Rámcový vzdělávací program – je obecně závazná forma pro tvorbu školních vzdělávacích programů všech oborů od nejnižšího stupně až po střední stupeň vzdělání. (Rámcové vzdělávací programy, © 2021).

Riziko – možnost, že s určitou pravděpodobností bude aktivována hrozba, s potenciálem způsobit škodlivé následky, jejichž míru lze určit na základě analýzy rizik (Richter, 2018).

Státní svrchovanost – představuje nezávislost státní moci na moci států jiných. Stát je omezen pouze suverenitou jiných států, mezinárodním právem a dobrovolně převzatými mezinárodními smluvními závazky. Je strategickým zájmem státu (Richter, 2018).

Územní celistvost – je jedním ze strategických zájmů ČR. Soudržnost státního celků v současné podobě. Žádná jiná státní moc násilně neanektuje území jiného státu (Richter, 2018).

Voják z povolání – je občan trestně bezúhonný, starší 18 let, který dále vykonává vojenskou činnou službu ve služebním poměru k ČR jako své zaměstnání (ČESKO, 1999b).

Vojenská činná služba – vojenskou činnou službou mimo stav ohrožení státu nebo válečný stav rozumíme službu vojáka ve služebním poměru v rámci vojenského cvičení nebo výjimečného vojenského cvičení. Vojenskou činnou službou za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu pak rozumíme mimořádnou službu (Richter, 2018).

Vojenská kancelář prezidenta České republiky – je vojenským útvarem OS ČR a plní úkoly související s výkonem pravomoci prezidenta republiky jako vrchního velitele OS a úkoly související s řízením hradní stráže (Pražský hrad, 2021).

Vzdělávání – je zásadní pro přípravu občanů k obraně státu pro okamžitou a správnou reakci v krizových stavech, aby nedocházelo ke zbytečným ztrátám na lidských životech (Vzdělávání dětí a žáků v bezpečnostních tématech, 2021).

1.2 Právní rámec

Právní rámec pro účely diplomové práce tvoří zákony a vyhlášky týkající se problematiky POKOS, systému bezpečnosti ČR a ochrany obyvatelstva.

Zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky

Zákon se zaměřuje na jednotlivé prvky bezpečnostního systému státu a zachování právního státu, územní celistvosti, státní svrchovanosti, dále na ochranu života a majetku občanů a zachování demokratických hodnot státu. Jsou zde také vysvětleny pojmy nouzový stav a stav ohrožení státu jejichž vyhlášením mohou být omezeny některá lidská práva a svobody a kdo je vyhlašuje (ČESKO, 1998).

Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR

Tento zákon upravuje povinnosti státních orgánů a povinnosti územních a samosprávných celků a dále právnických osob (dále jen PO) a fyzických osob (dále jen FO) vůči zajištění svrchovanosti, územní celistvosti, demokratických principů a právního státu a ochranu života, zdraví a majetkových hodnot obyvatel při zabezpečování obrany ČR před napadením z vnějšku a rovněž stanovuje ručení za nedodržení stanovených povinností (ČESKO, 1999c).

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému

Tento zákon vymezuje funkci a účel IZS, stanovuje hlavní a ostatní složky a jejich povinnosti, působnost a oprávnění orgánů státní správy a územně samosprávných celků, práva a povinnosti PO a FO při přípravě na MU a při provádění záchranných a likvidačních prací. Zákon dále definuje úkoly v oblasti ochrany obyvatelstva, které vycházejí z prvního dodatku Ženevských úmluv z roku 1949 (ČESKO, 2000a).

Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky

Zákon upravuje status, posaní a rozdělení OS ČR. A dále jejich vedení, přípravu a vystrojování. Mimo jiné také upravuje použití služební zbraně vojáky v činné službě a způsoby odškodnění za způsobenou škodu (ČESKO, 1999a).

Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání

Zákon stanovuje podmínky pro počátek, průběh i ukončení služebních poměrů vojáků v činné službě. Formuluje předpoklady pro povolávání do služebního poměru, náboru nových uchazečů, dále vojenské hodnosti a hodnostní sbory a ukončování služebních poměrů a další podmínky stanovené k výkonu povolání vojáka v činné službě (ČESKO, 1999b).

Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon)

Zákon stanovující povinnosti občana ČR při plnění úkolů OS ve státě. Na základě této povinnosti přebírají občané úkoly k výkonu OS státu včetně podrobení se odvodnímu řízení, vykonávání vojenské činné služby a plnění dalších povinností (ČESKO, 2004).

Zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze

Tímto zákonem je definován legislativní status vojáka v záloze, plnění úkolů, na které byl povolán v průběhu výkonu vojenské činné služby a s ní související nároky a předpoklady pro vznik a ukončení smluvního závazku s AZ a možnosti finanční podpory zaměstnavatele vojáka zařazeného do AZ (ČESKO, 2016).

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení (krizový zákon)

Zákon určuje rozsah pravomocí státních orgánů a orgánů územních samospráv, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě a řešení nevojenských krizových situací a ochraně kritické infrastruktury (dále jen KI) a evropské KI. Stanovuje rovněž udělení sankcí za porušení povinností (ČESKO, 2000b).

Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva

Vyhláška vymezuje činnosti a postup při provádění těchto činností jako jsou: zakládání zařízení CO a výcvik odpovědných zaměstnanců, možnosti informování PO a FO o povaze pravděpodobného ohrožení, příprava a provádění opatření proti hrozbám, komplexní zajištění jednotného systému varování a vyrozumění a postupy při předání tísňových informací, zabezpečení a provádění evakuace, podmínky pro poskytování úkrytů a škála možností kolektivní a individuální ochrany a konečně požadavky v rámci ochrany obyvatelstva na stavebně-technické požadavky staveb CO nebo stavby dotčené v územním plánování (ČESKO, 2002).

1.3 Dokumenty a koncepce

Podkapitola je věnována vojenským a civilním dokumentům a koncepcím, které slouží jako podpora při úpravě problematiky POKOS, bezpečnosti ČR a ochrany obyvatelstva. Pro potřeby práce jsou upřednostněny dokumenty a koncepce vojenského charakteru, jelikož problematika POKOS nabývá z větší části především tohoto charakteru. Na ně volně navazují civilní dokumenty a koncepce, které tuto problematiku dokreslují.

Bezpečnostní strategie České republiky (2015)

Bezpečnostní strategie ČR je základním stavebním dokumentem bezpečnostní politiky ČR, ze kterého vycházejí a na který navazují další strategie a koncepce. Je vládním dokumentem zpracovaným ve spolupráci s Kanceláří prezidenta republiky a Parlamentem ČR s cílem hledat apolitické přístupy k otázkám bezpečnosti (Bezpečnostní strategie České republiky, 2015).

Obranná strategie České republiky (2017)

Obranná strategie představuje v současnosti stěžejní dokument na poli zajištění obrany ČR. Popisuje základní zásady výstavby a činnosti systému obrany státu, vyzdvihuje hlavní úkoly OS a zhmotňuje politicko-vojenské ambice (Obranná strategie České republiky, 2017).

Bílá kniha o obraně (2011)

Bílá kniha o obraně vychází z principů a pokynů Programového prohlášení vlády ČR. Jedná se o komplexní pojetí, významu a role OS ČR v bezpečnostním systému státu a dále vytváří kritéria a směry pro rozvoj jejich schopností, včetně stanovení nezbytné předlohy střednědobého rozpočtového rámce (Bílá kniha o obraně, 2011).

Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky (2012)

Cílem koncepce je dosáhnout oživení a posílení role AZ v systému zajišťování obrany ČR při omezených možnostech využitelných zdrojů. A vytvoření základny kvalitně vycvičených a připravených vojáků v záloze pro doplňování OS ČR v míru, za stavu ohrožení státu a za válečného stavu (Koncepce aktivní zálohy..., 2013).

Koncepce přípravy občanů k obraně státu (2019–2024)

V koncepci je zdůrazněna ústřední role jednotlivých občanů, důležitost dobrovolného, aktivního, samostatného a zodpovědného přístupu k důležitým znalostem a úsilí k získání dovedností a vhodného chování využitelného v případě jeho účasti na zajišťování obrany státu (Koncepce přípravy občanů k obraně státu, 2019).

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 je klíčovým dokumentem, jež uchopil systém ochrany obyvatelstva v celé jeho šíři a komplexnosti. Vymezuje základní principy ochrany obyvatelstva a definuje její významné oblasti a prostředky důležité pro její realizaci. S novou dobou přicházejí nové hrozby a zvedají se nároky na připravenost bezpečnostního systému, aby byl schopen čelit především předvídatelným bezpečnostním hrozbám, které mohou přerůst v MU nebo

krizové situace. V tomto bodě již nemusí stačit nasazení dostupných sil a prostředků státu, a proto je potřeba hledat nové směry, prostředky a činnosti, umožňující účelné zapojení všech subjektů v rámci systému, které mohou pomoci (Koncepce ochrany obyvatelstva..., 2017).

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030

Nová koncepce drží krok s dobou a představuje nový pohled z jiného úhlu na ochranu obyvatelstva, rovněž reaguje na nedostatky koncepce předchozí. Ochrana obyvatelstva (dále jen OO) již nemůže být vnímána pouze v mezích jež jí stanovuje definice v zákoně č. 239/2000 Sb., o IZS, a to především proto, že nás plnou silou zasáhla tehdy epidemie nemoci COVID-19 a stále nás provází a nikdo si netroufá říct, kdy bude pandemická situace ve světě lepší. Jsou to těžké časy pro ochranu obyvatelstva, a proto je nutné, aby tato koncepce odrážela vždy probíhající nebo předpokládané vývojové trendy a byla připravena na možnost vzniku neočekávaných událostí s dalekosáhlými dopady na společnost. Je nutné zaujmout multikriteriální stanovisko vůči ochraně obyvatelstva a chápat ji jako komplexní systém prevence, připravenosti a odezvy vůči MU a krizovým situacím, s cílem ochránit životy, zdraví, majetkové hodnoty a životní prostředí. Odpovědnými institucemi jsou v tomto případě orgány státní správy, územní samosprávy, PO a podnikající fyzické osoby (dále jen PFO), ale i samotní občané, protože jejich reakce jsou klíčové (Koncepce ochrany obyvatelstva..., 2020).

Koncepce vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení (2017)

Předmětem zájmu této koncepce je příprava a vzdělávání státních i nestátních zaměstnanců ve správních úradech a územních samosprávných celcích ve stanovené oblasti a dále jednoznačné určení cílových skupin pro které je vzdělání určeno, systémové řešení přístupu k cílovým skupinám ve vzdělávání, vytvoření podmínek k předávání znalostí a prohlubování kvalifikace profesionálních pracovníků a osob dotčených oblastí ochrany obyvatelstva a krizového řízení. Zpracování dokumentu vychází z úkolu č. 19 z Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030, jehož cílem je dosáhnout takové úrovně vzdělávání odborníků v oblasti bezpečnosti, aby odpovídala současným trendům a potřebám moderní společnosti (Koncepce vzdělávání..., 2017).

2 HISTORICKÝ VÝVOJ

Druhá kapitola je věnována historickému předchůdci dnešního moderního pojetí POKOS a sice branné výchově (dále jen BV), jak bývá označovaná oblast vzdělávání s vojenským zaměřením, dříve na ni byl brán mnohem větší zřetel. Její důležitost spočívala především v poválečném uspořádání po první světové válce, obav z války druhé a omezení osobní svobody, kterou představovala.

V průběhu historických změn se měnila i podoba BV, pokud ovšem vůbec v daných obdobích existovala. Jejich hlavním cílem však vždy bylo vychovávat mravně i tělesně silnou mládež, která bude vedena k vlastenectví, národnímu sebeuvědomění a bude bojovat za svoji vlast a hájit svobodu ve všech žádoucích podobách (Boh, 1938).

2.1 Branná výchova v Československu v letech 1918-1939

Počátky BV můžeme sledovat již za první republiky, neexistovaly však žádné povinné formy této problematiky. Bylo tomu tak hlavně proto, že po první válce zasáhla svět rozsáhlá euforie a nikdo neměl pocit, že by se měl obávat dalšího nebezpečí, alespoň v jistém období.

Druhý důvodem byl nedostatek finančních prostředků, které byly válkou naprosto vyčerpány. Jevilo se tedy jako účelné svěřit BV do rukou tehdejších tělovýchovných a ideových organizací jako Sokol, Dělnická tělovýchovná jednota a Orel (Friml, 1988; Kárník, 2002).

Na BV se dále podílely některé další významné organizace jako: Národní gardy, Československá obec střelecká, Československý národní svaz střelecký a Svaz junáků, Autoklub republiky Československé, aerokluby, Masarykova letecká liga a Svaz československého důstojnictva.

V roce 1926 byl zpracován první návrh zákona o BV. Návrh tohoto zákona však neprošel. V roce 1931 vyvstala nová snaha pro zavedení povinné BV, ovšem ani tentokrát nenašla široká veřejnost dostatek pochopení pro propagaci státní branné myšlenky (Friml, 1988; Reitmayer, 1987); (Příslušníci Národní gardy..., ©2020).

Prvním úspěšným krokem směrem k zavedení BV byl vznik Výboru pro zvýšení brannosti lidu v roce 1933, složeným ze zástupců většiny tělovýchovných a polovojenských organizací (Šrámek, 2008).

Mezitím se situace změnila s nástupem Adolfa Hitlera v sousedním Německu, jehož radikální myšlenky o militantním nacismu představovaly nebezpečí pro ostatní státy, díky tomu občané pochopily důležitost obrany republiky (Friml, 1988; Reitmayer, 1987).

Školství se postavilo k tehdejší bezpečnostní hrozbě rychlou úpravou učebních osnov a vyučovacích předmětů. Začaly se objevovat první metodické příručky. A konečně v roce 1937 byl vydán zákon o BV, bohužel prováděcí směrnice k němu byly vydány až v roce 1938, zákon tak nemohl být aplikován do praxe v plném rozsahu.

Zákon stanovil povinnou BV pro žáky všech stupňů veřejných škol, která měla prostupovat napříč všemi předměty. Na vysokých školách (dále jen VŠ), měl být pro tyto potřeby zřízen samostatný předmět s názvem Nauka o obraně státu a povinná tělesná výchova. Bohužel tyto cíle již nestihly být zavedeny do praxe, jelikož počáteční bojkot BV společností zapříčinil to, že pak již nezbývalo mnoho času, téměř by se dalo říct, že již bylo příliš pozdě. Začátkem roku 1939 byl vytvořen Protektorát Čechy a Morava a s ním přišlo i zrušení zákona o BV (Friml, 1988; Reitmayer, 1987). Ukázka aplikování BV v praxi je na obrázku č.1.

Obrázek 1 Branná výchova 1918-1937 [zdroj: Kučerová, 2020]

2.2 Branná výchova v Československu od roku 1945 do 1989

Již několik málo měsíců po skončení druhé světové války v říjnu roce 1945 vznikla státní polovojenská instituce Svaz brannosti, která cvičila protiletdeckou obranu, vedla přípravu strážních jednotek, branného tělocviku pro mládež, výuka BV znovu navázala na zákon z roku 1937.

O několik let později po převzetí moci ve státě do rukou komunistické strany, byl Svaz brannosti v roce 1949 zrušen (Friml, 1988). Během dvou následujících let se BV dostala k naprostému útlumu. V těchto letech se společnost dostala opět do stavu poválečné euforie, docházelo k likvidování zařízení a organizační struktury civilní protiletdecké obrany.

Další potíže na sebe nedaly dlouho čekat a v roce 1948 po vypuknutí studené války se musela celá civilní obrana (dále jen CO) začít budovat od základů. Byla zahájena rychlá výstavba krytů s důrazem na ochranu před zbraněmi hromadného ničení (dále jen ZHN). Ke zvratu dochází v roce 1951 se vznikem nového zákona č. 92/1951 Sb., o branné výchově, v důsledku politických změn (Heribanová, 2020).

Nyní se znovu dostaly do popředí ambice k obraně vlasti a důležitou roli sehrála především školní zařízení. Po minulých zkušenostech, jak se ukázalo, byly požadavky na předvojenský výcvik v rámci BV na školách příliš vysoké a vyvolaly vlnu nevole hlavně u ženských pedagožek. Na podnět ministerstva školství tedy došlo ke změnám obsahu BV. Upustilo se od předvojenské formy výchovy, která byla nahrazena všennárodní přípravou obyvatelstva, známou také jako příprava občanů k CO (Friml, 1988).

Příprava občanů k CO, určená pro obyvatelstvo a zaměstnance závodů obsahovala především ochranu před účinky ZHN. V roce 1966 Komunistická strana Československa naznačila, že je třeba BV rozvíjet jako neodmyslitelnou součást komunistické výchovy (Matička, 1987). A tak později vzniká nový zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově, který stanovuje jednotný systém vzdělávání.

Nové osnovy předmětu byly uvedeny do praxe až roce 1975, včetně zavedení samostatného předmětu BV na ZŠ a středních školách (dále jen SŠ) s časovou dotací jedné vyučovací hodiny týdně. Na VŠ byl předmět určen primárně pro studenty nepodléhající odvodnímu řízení a pro budoucí učitele. V osmdesátých letech byl předmět rozmístěn napříč celou škálou předmětů, podobně jako je tomu dnes s jeho následovníkem. Na SŠ a VŠ se BV samostatně vyučovala až do roku 1989 (Matička, 1987; Černochoch, 1980; Pokyn MŠMT, 2003). Ukázka branné výchovy mezi lety po 2. světové válce je na obrázku č. 2.

Obrázek 2 Pionýři v Junáku 1945-1949 [zdroj: Mlejnek, 2022]

2.3 Branná výchova v Československu od roku 1989 po současnost

Až do revolučního roku 1989 byla BV součástí komunistické výchovy tzn. přípravy mládeže a dospělých občanů k obraně socialistické vlasti. Po změně politického uspořádání v tom samém roce, kdy došlo k pádu komunistického státního uspořádání. Hlavní změnou bylo zrušení zákona č. 73/1973 Sb., o branné výchově, čímž byla fakticky ukončena veškerá výuka BV na všech stupních školního systému (Friml, 1988; Reitmayer, 1987).

Počínaje rokem 1989 nastala éra asi čtrnáctiletého období bez jediného náznaku BV v učebních osnovách až do roku 2003, kdy byla do školních vzdělávacích programů zavedena oblast Ochrany člověka za MU, pozapomnělo se však na POKOS (Pokyn MŠMT, 2003). Tento stav přetrvával následujících deset let do vzniku Konceptce POKOS na roky 2013–2018, jež konstatuje důležitost vzdělávání žáků a studentů na všech stupních školského systému v oblasti obrany a bezpečnosti především i době míru (Vilášek, Gerhát, 2017; Konceptce přípravy občanů k obraně státu, 2012).

Díky tomuto dokumentu byla zařazena problematika POKOS do rámcových vzdělávacích programů pro základní a střední vzdělávání (Příprava občanů k obraně státu, © 2014). Po skončení funkčního období první konceptce byla vládou ČR v roce 2019 přijata nová Konceptce přípravy občanů k obraně státu na roky 2019–2024, která je momentálně nejaktuálnějším dokumentem v oblasti dané tematiky s výhledem na dalších pět let a zároveň navazuje na předchozí dokument a přizpůsobuje se současné bezpečnostní situaci (Konceptce přípravy občanů k obraně státu..., 2019; Gerhát, 2018). Podoba branné výchovy po revolučním roce 1989 je zachycena na obrázku č. 3.

Obrázek 3 Branná výchova od 1989 po současnost [zdroj: Krist, 2017]

3 VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI BEZPEČNOSTI

Třetí kapitola je věnovaná různým aspektům a specifickým vzdělávání v oblasti bezpečnosti, konkrétně problematice POKOS jejíž náplň dokonale vystihuje tato zákonná definice: „*Příprava občanů k obraně státu zahrnuje zejména zdravotnickou přípravu, přípravu k civilní obraně, zájmovou činnost s technickým a sportovním zaměřením, přípravu obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci a další činnosti spojené s branností a se zabezpečením přípravy k obraně státu*“ (ČESKO, 1999c).

3.1 Problematika přípravy občanů k obraně státu

Výuka problematiky POKOS se dělí dle situace na režimy edukace v době míru nebo stavu ohrožení státu a válečného stavu, oba tyto režimy mají svá specifika v závislosti dané bezpečnostní situací. V době míru je výuka tematiky POKOS na bázi dobrovolnosti. Především pro obyvatelstvo nepodléhající povinnosti školní docházky, studenty mimo bezpečnostní či pedagogické obory a obyvatele nevykonávající povolání vyžadující znalost dané problematiky.

Vzdělání tohoto charakteru se dotýká především mládeže účastníci se základního nebo středního vzdělání či v rámci jiné, státem uznávané, vzdělávací činnosti. Vzdělání zaměstnanců státní správy a samosprávy primárně organizuje a provádí Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR v úzké spolupráci s Ministerstvem obrany (dále jen MO) v rámci kurzů krizového řízení. Dále se na přípravě státních zaměstnanců podílí Správa státních hmotných rezerv pořádáním kurzů o systému hospodářských opatření pro krizové stavy.

Za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu je princip dobrovolnosti nahrazen povinností a POKOS probíhá podle zpracovaných dílčích plánů obrany (Koncepce přípravy občanů k obraně státu..., 2019; ČESKO, 1999c). Obecně platí, že pravidelná příprava široké populace je dlouhodobý proces, který vyžaduje kontinuální řešení. A proto následující podkapitola hovoří o základním prvku, který stojí na počátku vzdělání populace a tím je školní systém, konkrétně způsoby začlenění a obsah výuky této problematiky ve školských zařízeních.

3.2 Rámcové a školní vzdělávací programy

Problematice POKOS se většina škol věnuje pouze okrajově, což je na škodu především pro jejich žáky. Velmi záleží na individuálním přístupu jednotlivých škol. Hlavním problémem výuky těchto témat je jeho dlouhodobé nezařazení do učebních osnov (Metodické doporučení..., © 2014).

Hlavní gesční orgán v oblasti POKOS je MO. To v rámci výkonu své funkce podporuje vzdělávání v oblasti POKOS tvorbou veřejně dostupných příruček pro učitele ZŠ a SŠ. Příručky jsou vytvářeny, aby usnadnily učitelům uchopení základních bodů POKOS a sloužily pro přípravu vyučovacích hodin jako zdroj základních informací o zajišťování obrany státu, obsahují pouze vojenské tematiky, členěné dle rámcových vzdělávacích programů. Jednotlivé kapitoly příručky přehledně a jednoduše vysvětlují základní informace k daným problematikám a jsou doplněny diskusními náměty a kontrolními otázkami včetně souboru 60 testových otázek, které mohou být použity k ověření získaných znalostí.

Z výsledků průzkumů z roku 2017 vyplývá, že příručka je dosud nejpoužívanějším materiálem pro výuku žáků v oblasti POKOS. Na webových stránkách lze také nalézt metodické pokyny k výuce a do budoucna je v plánu postupné zveřejňování pracovních listů k oživení výuky. Autoři příručky preferují využívání dialogů a interaktivních metod, aby byly u žáků a studentů rozvíjeny schopnosti pracovat samostatně, ale také v týmu (Gerhát, 2018).

Tabulka 1 Využití materiálů v oblasti POKOS – podíl škol v % [zdroj: Tematická zpráva..., 2016]

Materiály	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
příručka pro učitele ZŠ - POKOS	35,9	49,8	18,2	45,8
letáky	35,9	38,0	31,3	37,3
jiné publikace	23,9	32,7	32,3	31,4
pracovní listy	51,7	45,3	15,2	44,5
multimediální programy	24,8	24,7	26,3	24,9
interaktivní programy	31,6	24,5	15,2	25,0
výuková videa	32,9	42,7	42,4	41,3
jiné materiály	0,4	2,0	3,0	1,8
žádné	6,0	5,3	13,1	5,9

K dispozici je také bezplatný prezentační program POKOS pod záštitou MO, během nějž se setkají příslušníci AČR s žáky za účelem prezentace jejich činností v prostorách školy. K dispozici je také ukázka vojenské výzbroje a výstroje. Bohužel kvůli časové náročnosti se každý rok koná program pouze na dvou školách v rámci každého kraje. Tento program není plnou náhradou výuky POKOS, pouze jejím zpestřením (Gerhát, 2018).

3.3 Výuka problematiky na základním stupni školského vzdělání

Učivo obsahující problematiku bezpečnosti je rozděleno do třech vzdělávacích oblastí. Tyto oblasti mohou být rozděleny do více předmětů a po uvážení vyučovány ve stanoveném rozsahu odpovědným pedagogickým zaměstnancem, ten je povinen se při výuce těchto témat řídit zásadami a cíli vzdělání.

Pro první stupeň je vyčleněna pouze oblast Člověk a jeho svět zahrnující celkem pět tematických okruhů: Místo, kde žijeme; Lidé kolem nás; Lidé a čas; Rozmanitost přírody a Člověk a jeho zdraví zabývající se historií i současností člověka, rodin, společnosti, vlasti, přírody, zdraví či bezpečí v praktickém podání za účelem sebepoznání a porozumění světu okolo. Žáci se učí porozumět společenským vztahům, především konfliktům mezi odlišnými společnostmi, jež by mohlo vyústit v závažné ohrožení. Získávají užitečné pracovní a systematické návyky.

První okruh učí žáky o složitostech vztahů ve společnosti. Jeho cílem je probudit v žácích národní cítění, např. v rámci dopravní výchovy. Druhý okruh představuje žákům základní práva, povinnosti a problémy s potenciálem působit globálně, rozšiřuje tak vědomosti budoucího plnohodnotného občana státu s demokratickými základy. Třetí okruh je věnován zásadním momentům v historii naší země. Ve čtvrtém okruhu žáci pozorují vliv lidského konání na přírodu, jak snadné je ji znehodnotit, a poté hledají způsoby, jak tuto křehkou rovnováhu ochránit a dosáhnout udržitelného rozvoje. V posledním pátém okruhu jsou žáci informováni o bezpečném chování vůči svému zdraví, ale také zdraví ostatních tzn. vzájemné pomoci, hlavně první pomoci, při ohrožení zdraví mimo i za MU (Koncepte přípravy občanů k obraně státu, 2019).

Oblast bezpečnosti je průřezovým tématem na 2. stupni ZŠ. Zahrnuje více vzdělávacích okruhů, obdobně je tomu tako na nižších stupních víceletých gymnázií. V praxi to znamená, že je téma POKOS rozděleno do různých vyučovacích předmětů. Vzdělávací oblast Člověk a společnost, navazující svým obsahem na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět je rozdělná, do předmětů jako: občanská výchova, dějepis nebo zeměpis (Tematická zpráva..., 2016). Ta žáky učí dějinnému vývoji ve společnosti, sociálním a kulturním aspektům života. Oblast je zaměřena v rámci těchto vyučovacích předmětů na osvojení vědomostí získaných z historických zkušeností, především z 19. a 20. století. Aby poznali důležitost demokratických hodnot současné Evropy, mezinárodních smluv zavazujících republiku ke kolektivní ochraně a vyvarovali se extremistických, rasistických či xenofobních postojů, což v praxi znamená respektování lidských práv, rovnosti pohlaví a přírodního a kulturního bohatství. Důraz je kladen na získání povědomí o důležitých politických orgánech a institucích, a kromě nich žáci poznávají i činnost AČR. Žáci si též vštěpují pravidla chování za běžných bezpečnostních situací a při MU (Rámcový vzdělávací program..., 2017).

Poslední ze tří zmíněných vzdělávacích oblastí je Člověk a zdraví, díky které by si žáci měli být vědomi hodnoty zdraví a důležitosti jeho ochrany. Poznávají rizika, jež mohou za běžných i MU jejich zdraví ohrozit a osvojují si praktické dovednosti k zachování a posilování zdraví. Oblast je dělena mezi předměty jako: výchova ke zdraví, tělesná výchova či jiné. Tyto předměty učí žáky zdravému životnímu stylu, správnému chování v rizikových situacích, rozvíjení pohybových

dovedností jedinců a jejich pozitivnímu účinku na fyzické a psychické zdraví (Rámcový vzdělávací program..., 2017). Tabulka č. 1 znázorňuje rozprostření tematiky POKOS do běžných školních předmětů. Tabulka č. 2 obsahuje seznam pomůcek používaných k výuce POKOS.

Tabulka 2 Zařazení tématu POKOS do předmětů – podíl škol v % [zdroj: Tematická zpráva..., 2016]

Předmět	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
prvouka	70,4	43,8	–	44,9
vlastivěda	87,6	60,3	–	60,4
občanská výchova/společenské vědy	0,9	95,1	94,9	81,4
tělesná výchova	31,3	36,0	56,6	36,6
fyzika	–	12,3	8,1	10,3
chemie	–	23,4	21,2	19,9
jiný předmět	6,4	16,3	10,1	14,5

3.4 Výuka problematiky na středním a vyšším stupni školského vzdělání

Na SŠ se úroveň vzdělání studentů v bezpečnostní oblasti výrazně liší dle zaměření oboru, jež se rozhodli studovat. Prokazatelně největší znalosti této problematiky mají studenti bezpečnostních oborů. Příprava studentů VŠ a vyšších odborných škol probíhá pouze v rámci akreditovaných studijních programů v bezpečnostních oborech nebo jako součást přípravy budoucích pedagogických pracovníků. Studenti univerzity třetího věku jsou již vnímáni jako dospělá populace v produktivním věku, u nichž je POKOS založen na principu dobrovolného vzdělávání pro rozšíření svých znalostí.

Neblížejší vztah k této tematice mají vojenské školy a další vzdělávací instituce MO, jež si vychovávají své studenty pro potřeby resortu obrany a po úspěšném dokončení studií se stávají zaměstnanci MO potažmo AČR. Mezi tyto vzdělávací instituce se řadí: Univerzita obrany v Brně; Vojenský obor při Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy; Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola MO v Moravské Třebové. Profesionální odbornou přípravu poté realizuje Velitelství výcviku – Vojenská akademie Vyškov.

Univerzita obrany v Brně je státní VŠ, nabízející vojenskou a civilní formu studia. Přípravuje vojenské studenty k výkonu jejich budoucího profesního zaměření u AČR. Civilní forma studia, připravuje odborníky ve prospěch státní správy a samosprávy a dalších bezpečnostních zaměstnání. Univerzita také provozuje programy celoživotního vzdělávání a kariérové přípravy vojáků z povolání (Charakteristika a zaměření studia., © 2021).

Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy Vojenský obor nabízí studium vojenské tělovýchovy a sportu, kde se připravují profesionálové pro AČR, PČR a další ozbrojené bezpečnostní

sbory. Rovněž se podílí na pořádání sportovních aktivit ve prospěch resortu MO (Vojenský obor, 2021).

Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola MO v Moravské Třebové poskytuje studentům střední odborné vzdělání zakončené maturitní zkouškou ve čtyřleté denní formě studia. A dále nabízí Vyšší odborné vzdělání probíhá formou tříletého kombinované studia, které je určeno jak pro vojáky z povolání, tak občanské zaměstnance resortu MO i civilní uchazeče (Možnosti studia a vzdělávání..., 2021).

3.5 Vzdělávání učitelů v rámci dané problematiky

Mezi další podporované zdroje vzdělání patří bezplatná akreditovaná školení pro učitele ZŠ a SŠ, která probíhají na krajských vojenských velitelstvích (dále jen KVV). Ta zahrnují především základní problematiku POKOS. Účastníci na konci školení obdrží jeden výtisk příručky a osvědčení a absolventské osvědčení. Účast na školení je dobrovolná, nemůže být učitelům nařízena řediteli ani orgány obce či obce s rozšířenou působností (Gerhát, 2018).

3.6 Osvěta ostatní dospělé populace

Příprava a vzdělávání ostatní dospělé populace je v mírovém stavu provozována na bázi dobrovolnosti formou zvyšování veřejné informovanosti. K těmto účelům jsou na všech úrovních používány hromadné sdělovací prostředky, např. televizní vysílání, internet, sociální sítě a další. Na stránkách MO jsou pro zájemce zdarma dostupné základní vzdělávací a informační pomůcky. Pro vážnější zájemce jsou v ČR zřizovány kurzy celoživotního vzdělávání, vzdělávací moduly či rekvalifikační programy. Občané mohou v rámci dobrovolných aktivit nabýt vědomosti a schopnosti v oblasti sebeobrany, zacházení se zbraněmi, první pomoci nebo zdravotně. MO tyto činnosti vítá a aktivně podporuje (Koncepce přípravy občanů k obraně státu, 2019).

4 VYBRANÉ ORGANIZACE A PROGRAMY ZAJIŠTUJÍCÍ PŘÍPRAVU A VZDĚLÁVÁNÍ

Čtvrtá kapitola se zabývá způsoby, které dopomáhají tomu, aby školou povinná mládež a široká dospělá veřejnost měli možnost se tématice POKOS věnovat i mimo školní vzdělávací zařízení. Proto existuje v ČR řada organizací a projektů mimo vzdělávací soustavu, které podporují mladou generaci a dospělou populaci ve středních letech nebo starobním důchodu k dobrovolné účasti na volnočasových aktivitách s brannou tematikou. Svým obsahem umožňují účelně strávit volný čas přiblížením složitostí POKOS formou sportovních činností nebo jiných aktivit.

4.1 Organizace a spolky

Tato podkapitola se věnuje představení jednotlivých organizací a spolků, které se věnují POKOS, historii vojenství, brannosti a podporují národní hrdost a sebeuvědomění.

Army TEST

Je oblíbený projekt organizovaný Asociací pro podporu aktivní zálohy zaměřený na motivaci k fyzické sportovní aktivitě. Občané ve věku od 6 do 60 let si mohou pod vedením příslušníků AZ nebo vojáků z povolání AČR ověřit svou tělesnou zdatnost. Projekt je určen pro školy, zájmové oddíly, dětské tábory, firemní akce a jiné podobné aktivity sportovního charakteru. Army TEST je složen z pěti disciplín. Limity jsou stanoveny AČR a každý úkol se hodnotí na stupnici od jedné do tří. Body se poté sčítají a nejlepší závodníci obdrží drobné dárkové předměty (ARMY TEST, 2021). Oficiální logo Army TESTU je na obrázku č. 4.

Obrázek 4 Army TEST [zdroj: ARMY test, 2017]

Branné oddíly

Jsou nestátní organizace s celorepublikovou působností zabývající se aktivním zapojením dětí do POKOS v rámci branných dnů, branných kurzů, branných závodů, škol v přírodě a letních táborů. Dále organizují školení a akreditované kurzy pro vedoucí branných oddílů, hlavní vedoucí táborů a zdravotníky (Branné oddíly ČR, 2016). Znak této organizace je na obrázku č. 5.

Obrázek 5 Branné oddíly znak [zdroj: Znak Branných oddílů ČR z.s., 2016]

Branná soutěž WOLFRAM

Je soutěž s brannou tematikou, zaměřená na vědomosti z historie kraje v rámci kvízového testu, fyzické dovednosti a týmovou spolupráci, organizovaná krajským vojenským velitelstvím v Ostravě a Českým červeným křížem pro žáky základních a středních škol v Moravskoslezském kraji. Každý rok se projektu účastní stovky žáků a studentů z celého kraje. Pro žáky jsou připraveny atrakce jako: střelba ze vzduchovky, přechod minovým polem, bojová dráha a první pomoc. Konáním soutěže vzdávají hold parašutistům Operace Wolfram vysazovaným na území Protektorátu Čech a Morava během 2. světové války (Soutěž Wolfram, © 2021). Průběh branné soutěže Wolfram je zachycen na obrázku č. 6.

Obrázek 6 Branná soutěž WOLFRAM II [zdroj: Gibiec, 2019]

Spolek VLČÍ MÁKY

Byl zřízen, aby poskytoval sociální, psychologickou, právní a finanční podporu novodobým válečným veteránům, vojákům v činné službě, vojákům v zálohách, policistům, hasičům a zdravotním záchranářům formou různých programů. Spolek také usiluje o zvýšení motivaci široké veřejnosti k úctě vůči těm, kdo pečují a zajišťují jejich bezpečí (Spolek VLČÍ MÁKY, © 2020).

Květ vlčího máku vždy symbolizuje uctění památky válečných veteránů. Lidé to často dávají najevo koupí brože ve tvaru vlčího máku. V kalendáři je den válečných veteránů datován vždy k 11.11. v roce. Dne 11. listopadu 1918 byla podpisem dohody ukončena první světová válka (Historie vlčích máků, © 2021). Znak spolku Vlčí máky je zachycen na obrázku č. 7.

Obrázek 7 Spolek Vlčí máky symbol [zdroj: Spolek vlčí máky, 2022]

Svaz vojáků v záloze

Je spolek sdružující vojáky v záloze a jedince z civilní sféry, které sdružuje jejich společný zájem o historii vojenství, obranu vlasti a sportovní aktivity, např. organizace mezinárodních střeleckých soutěží. Členem může být občan ČR nebo cizinec s trvalým pobytem na území ČR. Svaz je rovněž členem Sdružení sportovních svazů a aktivně usiluje o pevné napojení na organizaci vojáků v záloze zemí NATO. V současnosti čítá okolo 90 poboček s počtem přibližně 3000 členů (O Svazu vojáků v záloze ČR, © 2017). Znak Svazu vojáků v záloze je zachycen na obrázku č. 8.

Obrázek 8 Svaz vojáků v záloze znak [zdroj: Svaz vojáků v záloze, 2022]

5 PŘÍSTUP VYBRANÝCH EVROPSKÝCH STÁTŮ

Tato kapitola je věnována přístupu vybraných evropských států ke vzdělávání jejich občanů v oblasti obrany státu. Konkrétní státy byly vybrány na základě následujících důvodů. Slovenská republika (dále jen SR) je naším i z pohledu historie nejbližším sousedním státem. Přístup Švýcarské konfederace je zajímavý především kvůli jejímu statutu neutrálního státu a Finská republika je v tomto ohledu zmíněna, protože životní úroveň jejich obyvatel se dlouhodobě drží na předních příčkách světových žebříčků dle výzkumu, viz. níže.

Za nejučinnější způsob vzdělávání občanů v této oblasti bylo doposud vyhodnoceno zavedení problematiky POKOS do osnov školních vzdělávacích systémů. Problematika POKOS je součástí dokumentů bezpečnostní politiky, koncepčních dokumentů nebo vzdělávacích programů či projektů. Předmětem vzdělávání je většinou získání znalostí v oblasti individuální ochrany a příprava na zvládání širokého spektra rizik.

5.1 Slovenská republika

Vzhledem ke společné minulosti a těsnému propojení ČR a SR lze hledat shody v různých oblastech. V oblasti vzdělání v kýžené problematice došlo ke zlomu v obou výše zmíněných státech v momentě zrušení systému branné výchovy vydáním zákona č. 217/1991 Sb., o zrušení zákona č. 73/1973 Sb., o branné výchově. Po roce 1993 si samostatná SR vytvořila vlastní režim ke zvyšování POKOS, a to prostřednictvím modifikovaných forem BV ve vzdělávacím procesu, zařazením do vzdělávacích procesů na ZŠ a SŠ, v rámci dobrovolné vojenské přípravy v AZ OS SROV (Obranná stratégia Slovenskej republiky, 2021).

Za stěžejní legislativní dokument upravující BV ve SR je považován zákon č. 42/1994, o civilní ochraně obyvatelstva, který uvádí že Ministerstvo školství, vědy, výzkumu a sportu SR zabezpečuje obsah výchovy a vzdělávání na všech typech škol, tzn. zahrnutí CO v odpovídajícím rozsahu. Paragraf č. 18 poté uvádí, že CO je vykonávána bezplatně a zahrnuje přípravu jednotek CO a přípravu obyvatelstva. U civilního obyvatelstva je, CO prováděna formou výuky individuální ochrany a poskytování první pomoci. Důraz však není kladen pouze na právě studující část populace. Do přípravy POKOS je nutné zahrnout rovněž okresní úřady, PO, PFO, samosprávu krajů a obcí a sdružení humanitního zaměření (SLOVENSKO, 1994).

V roce 2011 byly schváleny nové státní vzdělávací programy pro základní a střední vzdělávání v oblasti bezpečnosti, v rámci těchto změn vznikl vzdělávací program s názvem Ochrana života a zdraví, který zahrnuje řešení širokého spektra mimořádných situací, zdravotní přípravu a pohyb

a život v přírodě (Paulus, 2016; Ochrana života a zdraví, ©2020). S cílem naučit žáky poskytnout první pomoc, zažehnout v nich vlastenectví a národní cítění a zvýšit tělesnou zdatnost. Jedná se o průřezové téma, proto je na 2. stupni ZŠ a víceletých gymnáziích rozděleno na oblast člověk a příroda a promítnuto do předmětů fyzika, chemie, biologie a druhou oblast člověk a společnost v hodinách dějepisu a občanské výchovy (Štátny vzdelávací program, ©2020).

V roce 2006 byla ve SR zrušena povinná vojenská služba a vznikla plně profesionální armáda jako tomu bylo v roce 2005 v ČR. Od roku 2017 mají občané SR možnost se nepovinně podílet na výkonu činné služby vojáka v rámci konceptu AZ a dobrovolného vojenského cvičení (Biela kniha o obrane Slovenskej republiky, 2016).

Slovenská republika hodlá v budoucnu dle své bezpečnostní strategie věnovat zvláštní pozornost komunikaci a spolupráci především s mladou generací, která nemá osobní zkušenost s nedemokratickým režimem. Za tímto účelem vznikne komplexní program výchovy a výchovy k demokratickému občanství, prevenci extremismu, nesnášenlivosti, xenofobie včetně antisemitismu a sociálního začleňování žáků.

Rovněž se objevují snahy Slovenské národní strany o návrat branného vzdělávání jako předmětu pro ZŠ a SŠ. Je to účinný způsob, jak vzdělávat mladou generaci ke kritickému myšlení, který jí umožní čelit dezinformacím např. ze strany Ruské federace. Bezpečnostní výchova byla dosud značně zanedbávána a od zrušení branné povinnosti se mladé generace připravují na bezpečnostní hrozby úplně minimálně.

Podobně jako v ČR je zájem o otázky vojenství a ozbrojených sil stran mladé generace nízký. Mezi hlavní důvody patří absence nebo jen částečná přítomnost učebních osnov s brannou tematikou na ZŠ a SŠ. To potvrzuje důležitost výuky branné povinnosti (Görner, 2018).

5.2 Finská republika

Finská republika je severskou zemí, o níž je obecně známo, že ve světových žebříčcích vždy obsazuje přední příčky v kategoriích společenského a ekonomického rozvoje, ale také vysoké úrovně životního prostředí a obecně vysoké životní úrovně, což potvrzuje nové vydání žebříčku neziskové organizace Social Progress Imperative, který ve 133 světových zemích sleduje společenský a ekonomický rozvoj i stav životního prostředí (Stejskalová, 2016).

Jinak tomu není ani v oblasti POKOS, stejně jako celé její školství, je na velmi vysoké úrovni. Důkazem toho je přetrvávající historická tradice povinné vojenské služby pro všechny muže starší 18 let s dobou trvání minimálně šest až dvanáct měsíců, ta se odvíjí od odborné specializace každého

jedinice a jeho zařazení. Pro ženy je nově vojenská služba pouze na bázi dobrovolnosti, což nebylo v minulosti zvykem, aby se ženy účastnily výcviku. Základní vojenskou službu je možné také vykonávat jako civilní službu s délkou trvání dvanáct měsíců. Po dokončení vojenské přípravy jsou účastníci zařazeni do zálohy, což činí finské OS poloprofesionálními. Benefity pro absolventy povinného vojenského výcviku přicházejí v podobě vyššího profesního ohodnocení při hledání budoucího civilního zaměstnání a rovněž jsou ve velké míře oceňováni širokou veřejností (In service – Varusmies..., 2021).

Další vzdělání veřejnosti má na starosti Národní obranná výcviková asociace – finskou vládou pověřený orgán pro dobrovolnou národní obranu, podléhající kontrole správní rady, jehož hlavním úkolem je organizace dobrovolných vojenských kurzů a další vzdělávací činnosti v oblasti obrany za účelem výcviku a podpory národní obrany formou edukačních aktivit v úzké spolupráci s vojenskými úřady. Účast na tomto vzdělání je podmíněna dosažením věku 15 let (The National Defence..., 2020).

Vojenský výcvik si objednávají a financují finské OS, probíhá formou kratších kurzů civilní a vojenské povahy, kterých se účastní vojáci v záloze mající zájem zlepšit své vědomosti a získat více praxe. Po dobu účasti na kurzu jsou povinni se řídit vojenským trestním právem. Nevojenské kurzy učí širokou veřejnost zlepšit své dovednosti při poskytování první pomoci a lepší připravenost na krizové situace Asociace má širokou působnost v rámci státu ve všech finských regionech, kde účinně prosazuje aktivní přípravu občanů na široké spektrum civilních i vojenských krizových událostí (The National Defence..., 2020).

5.3 Švýcarská konfederace

Švýcarská konfederace patří k několika málo státům na světě, které vyhlásily státní neutralitu. Dalšími evropskými neutrálními státy jsou: Irsko, Rakousko, Švédsko, Finsko a Malta (Neutrální státy EU, 2006).

Švýcarsko prosazuje tradiční miliční systémové uspořádání, založené na principu aktivní občanské odpovědnosti, silném vlastenectví a národní hrdosti. Občané rádi a dobrovolně přijímají brannou povinnost a vstupují do záloh OS, které svým charakterem připomínají domobranu. Každý muž či žena v záloze má doma registrovanou střelnou zbraň a podzemní kryt pro případ potřeby. Systém edukace je nastaven v polovojenském režimu, za nějž ručí Federální MO, CO a sportu (Stejskal, 2015; Linhart, Šilhánek, 2009).

Pevný základ švýcarských OS tvoří profesionální armáda, podobně jako v ČR je rovněž nástrojem bezpečnostní politiky a aktivně se podílí na vzdělávání civilního obyvatelstva v oblasti

bezpečnosti. Základní vojenská služba je ve Švýcarsku povinná pro všechny muže ode dne dosažení věku 19 let s délkou trvání 245 dní, účast žen na vojenské službě je zcela dobrovolná. Muži, kteří ze závažných důvodů nemohou vykonávat tuto povinnost vůči státu mohou zvolit alternativní možnost řešení ve formě práce v sociálních službách (Szvircsev Tresch, Wegner, 2019).

DÍLČÍ ZÁVĚR

Teoretická část práce pojímá široké téma POKOS a její snahou je naznačit historický vývoj dané disciplíny až do dnešní podoby, včetně současného stavu řešení. Pomocí vybrané odborné literatury byly definovány základní pojmy, důležité pro pochopení obsahu práce. Právní rámec a nelegislativní dokumenty slouží jako podpůrná doplňující informace, jež zároveň ohraničuje a ukotvuje danou problematiku v systému českého právního systému a bezpečnostním systémem.

Dle dostupných podkladů a materiálu je popsán systém výuky této problematiky v ČR, její obsah a možnosti na všech stupních školního vzdělávacího systému, včetně pedagogů a široké veřejnosti. V současné době jsou témata POKOS do vyučovacích předmětů začleňována pouze okrajově, a proto jsou nabyté vědomosti žáků nedostatečné. Z tohoto důvodu je nutná podpora ze strany spolků, organizací a projektů, které doplňují chybějící části ve výuce. Rovněž existují rozdíly mezi vzdělávacími systémy v jednotlivých evropských státech, a proto jsou dále popsány, kvůli možnosti srovnání.

Velmi důležitým cílem je zaměřit se již na odrostlou dospělou populaci, která možná ještě zažila předchůdce POKOS – BV, nicméně od té doby uplynulo mnoho let a je potřeba je informovat o úskalích současné bezpečnostní situace. Teoretická část práce popisuje předpoklady pro výuku POKOS. Tyto standardy jsou nastaveny a zaštitěny MO. Realita českého školství se však může v mnoha bodech od stanovených ideálů lišit.

Na základě studia tuzemské i zahraniční literatury byla zpracována literární rešerše týkající se předmětné problematiky, čímž byla vytvořena platforma pro praktickou analytickou a aplikační část DP.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 ANALYTICKO-EMPIRICKÁ ČÁST

Praktická část DP je rozdělena na dvě subkapitoly, analyticko-empirickou část a část aplikační. Analyticko-empirická část je v první řadě zaměřena na dotazníkové šetření provedené na 2. stupni vybraných ZŠ. Šetření se zúčastnily především ZŠ, kde není výuka předmětů s brannou tematikou běžně zařazována, či je zařazovaná pouze okrajově ve vícero vyučovacích předmětech. Tyto školy byly vybrány se záměrem zjistit na jaké úrovni jsou vědomosti jejich žáků v oblasti POKOS, které měly možnost nabýt během školní výuky, z internetových zdrojů, knih, televize či ve svém okolí.

Dalším krokem v tomto směru byla organizace polostrukturovaných rozhovorů s učiteli na 2. stupni ZŠ, a to záměrně vyučující ty předměty, ve kterých se dle Koncepce přípravy občanů k obraně státu nejčastěji vyskytují, zejména dějepis, zeměpis a občanská výchova. Posledním krokem v této části práce bylo použití metod analýzy rizik Ishikawa digramu (Rybí kosti), Awakishi diagramu a SWOT analýzy.

6.1 Dotazníkové šetření

V rámci dotazníkového šetření bylo osloveno přibližně sto dvacet ZŠ v Jihomoravském kraji, nicméně z důvodu nepřízně pandemické situace se nakonec šetření zúčastnilo pouze patnáct škol. I přes tyto nepříjemnosti lze konstatovat, že počet žáků, kteří se zúčastnili na jednotlivých školách, byl hojný. Zde je nutné vyzdvihnout ochotu učitelů, jež věnovali prostor dotazníkovému šetření na úkor své výuky.

Dotazník byl žákům poskytnut na bázi dobrovolnosti. Rozeslány byly online formou na platformě Google forms. Osobní účast autorky při vyplňování dotazníků žáky, bohužel nebyla možná kvůli pandemické situaci v Jihomoravském kraji. Pro účely dotazníku je však taková skutečnost přínosem, protože žáci tak byli odkázáni pouze na své nabyté znalosti bez možnosti jakékoliv nápovědy, aby bylo možné zjistit skutečný stav jejich znalostí. Vzorek respondentů činil 325 osob. Jelikož je tento vzorek již dostatečně velký, byl dotazník po šesti měsících sběru odpovědí uzavřen a vyhodnocen. Dotazníkové šetření probíhalo v období měsíců května 2021 až října 2022.

Dotazník na anonymní bázi se skládal z dvaceti tří otázek. Všech dvacet tři otázek je možno rozdělit do pomyslných třech okruhů, kterým je věnována pozornost níže.

První čtyři otázky byly identifikačního charakteru – zjištění pohlaví, označení navštěvované školy a třídy a znalost tématu. Dalších patnáct uzavřených testových otázek, mělo ověřit vědomosti žáků v oblasti POKOS.

Poslední čtyři otázky zaměřené na osobní názor žáků byly zaměřeny na subjektivní ohodnocení kvality dotazníku a individuálních preferencí výukových metod, o které by žáci měli zájem a při jejichž využití by se byli ochotni o daném tématu více naučit. Těchto poznatků bylo později využito při tvorbě pomůcek určených k uskutečnění výukového projektu.

6.1.1 Obecné otázky

Na obecné úrovni byly žákům kladeny obecné otázky týkající se toho, jakou základní školu a školní třídu navštěvují. Odlišnost odpovědí a znalostí žáků je také dána příslušností k pohlaví, a to zejména z historického hlediska, kdy otázka vojenství oslovovala jen mužské pohlaví.

V dnešní době však mají možnost vstoupit do služebního poměru k AČR i ženy, a proto je třeba již mezi mladou generací sledovat, jestli se se stoupající genderovou rovností mění také pohled žen na vojenství. Zdali mají o toto povolání zájem či alespoň mají základní znalosti a přehled o svých povinnostech daných zákonem.

Z celkového počtu patnácti zúčastněných ZŠ, vyplnilo dotazník 325 respondentů. Největší účast byla zaznamenána stran ZŠ Měšťanská Brno, příspěvková organizace a ZŠ Komenského Slavkov u Brna, příspěvková organizace.

6.1.2 Vědomostní otázky

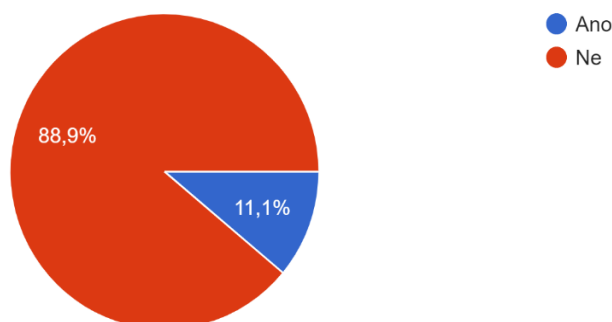
Pro tvorbu otázek druhého pomyslného bloku byla jako inspirace použita učebnice *Jak se chovat když...* (Plucková a kol., 2016) a další znalosti získané z dosavadního studia na VŠ stupni vzdělání v oboru OO. Otázky byly zaměřeny tak, aby prověřily základní znalosti žáků v oblasti POKOS a odhalily slabá místa a nedostatky při výuce těchto témat. Závěry z vědomostní části slouží jako podklad pro tvorbu výukových materiálů v rámci vzdělávacího projektu.

Dotazník byl hodnocen dle předem určených bodových vah jednotlivých otázek. Bodová váha jednotlivých otázek byla stanovena autorkou DP. Celkem bylo možno získat 60 bodů. Pro každou otázku byla stanovena bodová hodnota dle její obtížnosti od 3 do 10 bodů. Nejnižší dosažené skóre bylo 7 bodů, nejvyšší pak 47 bodů. Průměrně se však výsledek pohyboval okolo 28-30 bodů. Největší část respondentů tvořili žáci 7. a 9. tříd, o něco méně se pak zúčastnilo žáků ze 6. a 8. tříd.

Čtvrtá otázka (obrázek č. 11) poukazuje na skutečnost, kterou potvrdily i později provedené rozhovory s učiteli, že se tématu POKOS nevěnuje příliš prostoru ani ve školním vzdělávacím programu (dále jen ŠVP), ani v praxi ve vyučovacích hodinách. Graf na obrázku č. 9 vizualizuje fakt, že se žáci s tímto tématem nesetkali.

Už jsi někdy slyšel/a pojem POKOS?

325 odpovědí

Obrázek 9 Znalost pojmu POKOS mezi žáky na základních školách [zdroj: vlastní]

Z grafu vyplývá, že celkem 88,9 % respondentů se s tímto tématem nikdy nesetkalo anebo vůbec netuší, že s ním přišli do styku. Čtvrtá až osmá otázka měla za úkol prověřit, zda žáci mají povědomí o své branné povinnosti stanovenou legislativou ČR.

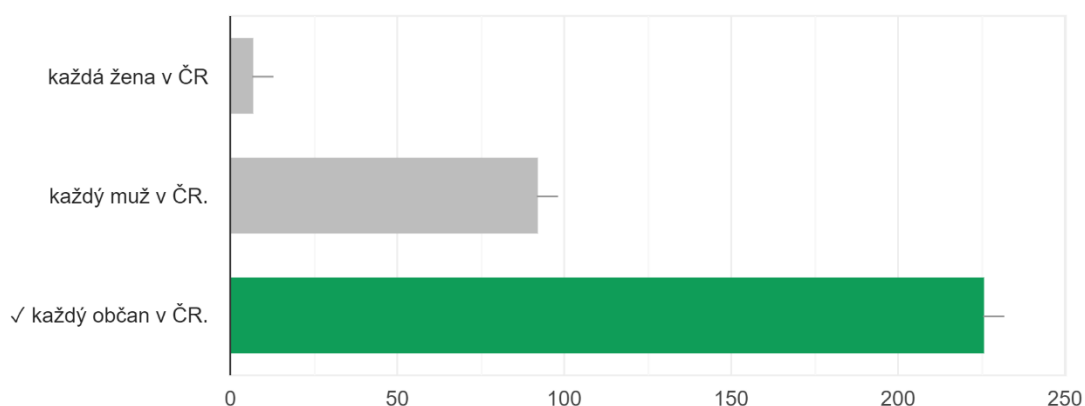
Výsledky páté otázky poukazují na to, že pouze 20,3 % respondentů ví, že občané mají ze zákona povinnost podílet se na obraně státu, zatímco celých 69,5 % žáků se domnívá, že podílet se na obraně státu je věcí dobrovolnosti nebo že se mohou dobrovolně podílet pouze na zajišťování vnitřní bezpečnosti státu. Toto přesvědčení vyplývá zejména z minulosti, kdy se v obcích organizovaly hlídky dobrovolné domobrany nebo tzv. sousedské hlídky složené z mužů v letech přibližně mezi 19-42 lety.

U šesté otázky je 51,4 % účastníků přesvědčeno, že si o brannou povinnost musí požádat. Menší polovina účastníků pak zvolila správnou odpověď, že branná povinnost zahrnuje povinnost se podrobit odvodnímu řízení a vykonávat vojenskou činnou službu.

Sedmá otázka poukazovala na důležitý fakt, kdo přesně má vlastně brannou povinnost. Zde celých 69,5 % respondentů odpovědělo správně, že brannou povinnost má každý občan v ČR. Mylná představa 28,3 % účastníků, že brannou povinnost mají pouze muži, vychází z celkem nedávné historie, kdy ještě do roku 2004 byla pro muže zavedena povinná vojenská služba. Možná ještě dříve, kdy muži válčili a umírali ve všech světových válkách. Tyto skutečnosti dále dokládá následující grafické znázornění na obrázku č. 10.

Brannou povinnost má:

Správných odpovědí: 226/325

Obrázek 10 Kdo má brannou povinnost v České republice [zdroj: vlastní]

O věkové hranici vzniku a zániku branné povinnosti v rámci osmé otázky už má povědomí větší procentní zastoupení účastníků. Konkrétně 78,5 % respondentů ví, že občanovi branná povinnost vzniká dnem završení 18 let a nadpoloviční většina z nich odpověděla správně také na devátou otázku. Celkem 61,5 % také ví, že tato povinnost zaniká dnem dovršení 60 let.

Desátá a jedenáctá otázka byly zaměřeny na AZ AČR, více na aktivní zálohy. U desáté otázky měli možnost zvolit respondenti hned dvě správné odpovědi a zde se také ukázalo, že 69,5 % účastníků si je vědomo účasti vojáků v AZ na krátkých vojenských cvičeních během roku. O 20 % méně respondentů správně zvolilo také druhou odpověď, že vojáci v AZ mohou během roku mimo vojenská cvičení vykonávat svá běžná povolání. Celkem 13,5 % účastníků se pak mylně domnívalo, že voják v AZ nesmí vykonávat své běžné povolání, a proto ve svém bydlišti setrvává na povolání do služby.

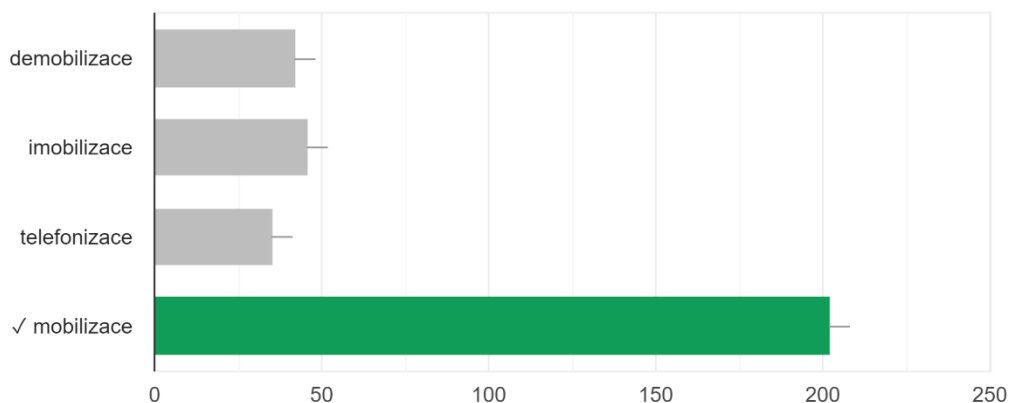
Nadpoloviční většina 57,8 % respondentů by se dle zjištění jedenácté otázky hlásila na náborovém (rekrutačním) středisku k povinnosti stát se vojákem v AZ, což je v tomto případě správnou odpovědí. Zbývající účastníci by se hlásili v práci, ve škole, či v jakémkoliv vojenském zařízení.

Otázkou dvanáct, jak se nazývá hromadné povolávání vojáků v záloze do mimořádné služby za válečného stavu, se nenechalo zmást 62,2 % respondentů a správně zvolili odpověď mobilizace, někteří se ovšem nechali zmást obrázkovou nápovědou a zvolili naopak možnost telefonizace. Velké procentuální zastoupení rovněž zaznamenali možnosti imobilizace či demobilizace přes 10 %. Jak si

respondenti poradili s touto otázkou je graficky znázorněno na obrázku č. 11 níže. Zeleně označená odpověď vždy znamená správnou možnost.

Jak se nazývá hromadné povolávání vojáků v záloze do mimořádné služby za válečného stavu?

Správných odpovědí: 202/325

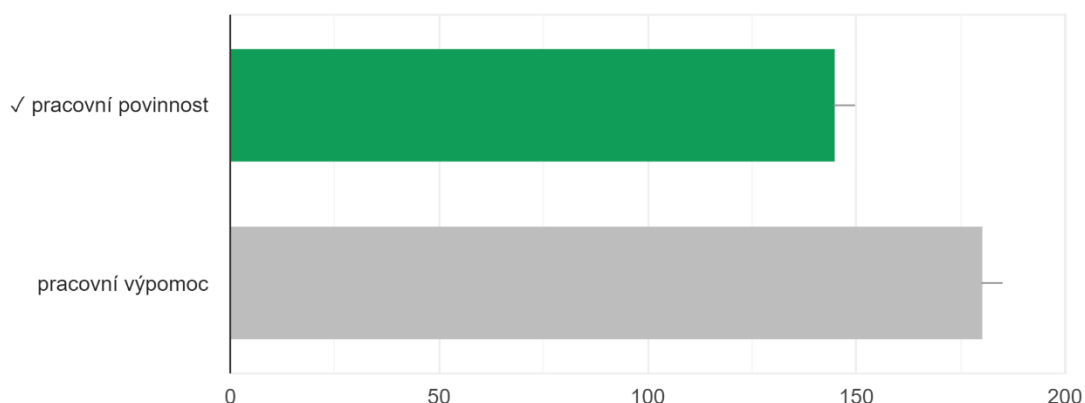

Obrázek 11 Jak se nazývá povolávání vojáků v záloze do mimořádné služby za válečného stavu [zdroj: vlastní]

U třinácté otázky dle zadané definice menší část tedy 44,6 % respondentů poznalo, že se jedná o pracovní povinnost. Předpokládá se, že žáci v tomto případě zvolili spíše možnost náhodného typu s šancí 50/50. Výsledky pak graficky znázorňuje obrázek č. 12 níže.

Rozhodněte, zda se jedná o pracovní povinnost, či pracovní výpomoc.

Správných odpovědí: 145/325

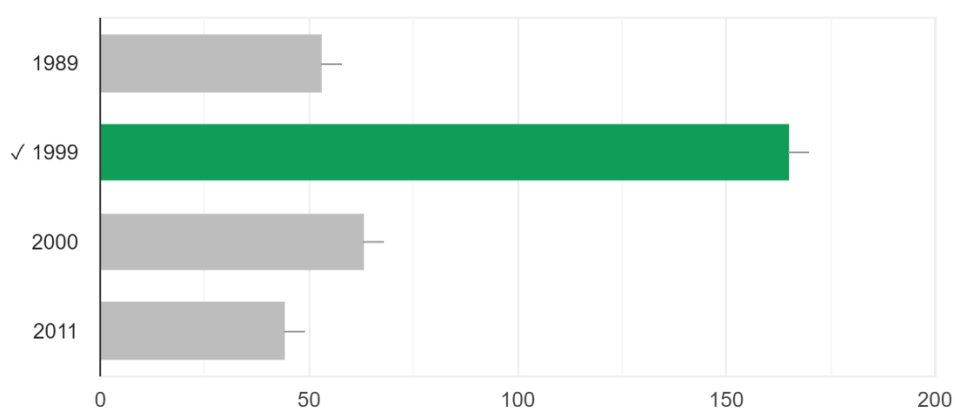

Obrázek 12 Pracovní povinnost nebo pracovní výpomoc [zdroj: vlastní]

Čtrnáctá a patnáctá otázka byla zaměřena na mezinárodní organizace NATO a EU, konkrétně na rok vstupu ČR do těchto organizací. Obě tyto informace jsou zařazeny v běžné výuce, a to jak v občanské výchově, tak v zeměpise. I přes tento fakt byla úspěšnost u obou otázek průměrně 50,15 %. Matoucí v tomto případě byla pro žáky možnost zvolit rok 1989, který si žáci pravděpodobně spojí s listopadovou studentskou revolucí a pádem komunistického režimu. A z toho důvodu pro ně revoluční rok předznamenává změnu režimu a nová spojení. Pro ilustraci jsou údaje znázorněny na obrázku č. 13 níže.

Ve kterém roce vstoupila ČR do NATO?

Správných odpovědí: 165/325

Obrázek 13 Rok vstupu české republiky do Severoatlantické aliance [zdroj: vlastní]

Poslední čtyři otázky z vědomostní části dotazníku byly směřovány na téma IZS, místo Armády ČR v tomto systému a její konkrétní prvky či prvky ozbrojených sil. Armádu ČR jako ostatní složku IZS u šestnácté otázky zařadilo 42,8 % respondentů. Procentní zastoupení ostatních odpovědí na tuto otázku je ilustrováno na obrázku č. 14 níže.

Je Armáda ČR součástí integrovaného záchranného systému?

Správných odpovědí: 139/325

Obrázek 14 Je Armáda České republiky součástí integrovaného záchranného systému [zdroj: vlastní]

Otázka sedmnáct opět z oblasti IZS, zda je Armáda ČR podřízena Policii ČR či je tomu naopak nebo jestli spolu pouze spolupracují v rámci dohod mezi gesčními ministerstvy. Správnou odpověď v tomto případě zvolilo 80,9 % respondentů. Ostatní odpovědi zvolilo průměrně 9,5 % účastníků.

Předposlední osmnáctá otázka byla mířena směrem na charakterové vlastnosti a povinnosti, které má voják z povolání uloženy, a to ze zákona č. 221/1999 Sb. o vojácích z povolání. Zde byla možnost zvolit devět správných odpovědí z deseti možných. Úspěšnost účastníků byla poměrně vysoká. I přes skutečnost, že mezi výběry jednotlivých odpovědí panuje značná proporcionalita. Pouze 9,8 % respondentů vybrala také možnost, že voják z povolání sympatizuje s hnutím, které hlásá národnostní, náboženskou nebo rasovou zášť. Důvodem zvolení této odpovědi je však mylné spojování vojáka z povolání z ČR s vojáky ze zemí s diktátorským režimem nebo dokonce stoupenci teroristických skupin.

Poslední devatenáctá otázka se týká konkrétní složky ozbrojených sil – hradní stráže. Jelikož většina respondentů měla možnost navštívit Pražský hrad a vidět zde příslušníky hradní stráže při výkonu povolání. Kromě svého základního úkolu má hradní stráž rovněž reprezentativní funkci a jsou oblíbenou atrakcí mnoha turistů. Proto se také 18,1 % respondentů domnívá, že hradní stráž je určena výhradně k reprezentaci ČR či pořádání slavnostních přehlídek. Což je špatná odpověď a správnou odpověď, že hradní stráž je výhradně určena k ochraně sídla hlavy státu zvolila silně převažující většina 79,1 % zúčastněných.

6.1.3 Individuální preference žáků

Třetí pomyslná část dotazníku je individuálním vyjádřením zájmu o dané téma, preferencí, nových vhladů a nápadů, které by pomohly autorce při tvorbě projektu. Cílem je zařadit novou formu výuky, kterou by si vybraná věková kategorie přála, což by mohlo napomoci větší efektivitě výuky.

Tuto část tvořily celkem čtyři otázky. První otázka byla koncipována tak, aby respondenti vyjádřili svůj zájem o toto téma, a zjistit, zda by se chtěli dále tímto směrem vydat či se alespoň dozvědět více. To si klade za cíl výstup z DP, poskytnout žákům základní znalosti z této problematiky a zároveň je zaujmou a podnítit v nich zájem o POKOS. Do dospělosti by měli vstoupit žáci jako vědomí plnohodnotní občané.

Po vyplnění dotazníku potvrdilo 54,3 % respondentů, že by se chtěli více dozvědět o tématu POKOS, 12 % z nich si je jisto, že se určitě o toto téma budou zajímat i nadále. Zbývajících 45,7 % respondentů se vyjádřilo negativně vůči získání dalších znalostí z této oblasti a z nich 8,7 % si je naprosto jisto, že o tématu POKOS více slyšet nechtějí.

Jelikož se s větším počtem negativních odpovědí předem počítalo, úkolem další otázky bylo zjistit odkud pramení negativní pohled respondentů a nechat se dále učit poznatky. Druhá otázka byla pro respondenty dobrovolná, a kromě předem připravených odpovědí, měli možnost také vyjádřit svůj názor psaným slovem. Z odpovědí nadpoloviční většiny účastníků tedy 58,6 % vyplynulo, že jejich negativní postoj vůči tomuto tématu pramení z neznalosti a nepochopení důležitosti informací, které se v dotazníku vyskytly. Tento fakt pouze poukazuje na absenci učiva v praktické výuce i přes jejich zařazení do školních vzdělávacích programů. O tom svědčí také výběr dalších odpovědí s menším procentuální zastoupením, kdy 18,8 % účastníků vyjádřilo vážný zájem o získání znalostí z oblasti POKOS, bohužel, ale nemají možnost je získat během školní výuky a museli by si tak téma nastudovat sami ve volném čase.

Zbývajících část tedy 22,6 % z nichž celých 19 % se vyjádřilo, že v nich toto téma nevzbuzuje žádný zájem, a navíc se mu ve školní výuce nevěnují. Svůj názor psaným slovem se rozhodlo vyjádřit 3,6 % respondentů. Podnětné připomínky pomohly autorce při zpracování výukových materiálů pro projekt. Někteří pouze chtěli vlastními slovy shrnout vysvětlení, proč se o zadané téma nezajímají více. Jejich vysvětlení bohužel vedlo znovu k vážným deficitům ve školní výuce. Ta nejen že neposkytuje dostatečně široké znalosti v této oblasti, ale navíc se o některých základních a důležitých aspektech ani nezmiňuje.

Ve třetí otázce měli možnost respondenti vyjádřit, jak se jim líbilo zpracování úvodního dotazníku, s nímž bylo spokojeno 73 %. Nejpodstatnější otázkou pro další tvorbu autorky však byla

poslední otázka. Zde měli možnost žáci vyjádřit své preference ohledně formy výuky tématu. Vyjádřili se i ti z nich, kteří nemají potřebu se dozvědět v tomto směru více. Za nejoblíbenější byla zvolena možnost učení formou her ve skupinách (sportovních, vědomostních) se zastoupením 41,7 %. Jako druhá nejoblíbenější varianta byla zvolena výuková videa se zastoupením 21,8 %. Na třetím místě se umístila výuka pomocí webových aplikací či edukačních internetových stránek, pro kterou se rozhodlo 14 %. Na čtvrtém místě se umístily hojně v praxi využívané pracovní listy (pro jednotlivce či skupiny). O páté místo se zasadili introvertně založení jedinci, kteří preferují hry pro jednotlivce, protože jim práce ve skupině nevyhovuje, celkem tvoří 7,5 %. A poslední nejvíce zastoupenou variantou z celé škály možností je učení pomocí čtení (učebnic, brožur a jiných papírových materiálů) celkem 3,5 %. Další zajímavou možností navrženou dvěma jedinci je učení formou praxe či návštěva odborníka z dané oblasti, který přináší do výuky nový element a odborné znalosti.

Po důkladném zvážení se autorka rozhodla na základě preferencí žáků zařadit do výukového projektu – skupinovou práci, výukové video, pracovní list, a kromě těchto možností také svou osobní přítomnost při výuce několika málo hodin, které pak splňují požadavek přítomnosti odborníka.

6.2 Rozhovory s učiteli

Druhým neopomenutelným elementem ve výuce je pedagog, jenž rozhoduje o rozsahu znalostí předaných žákům. Proto bylo v rámci provedení analýzy důležité získat jejich pohled na věc.

Pro tyto účely provedla autorka práce polostrukturované rozhovory s pěti pedagogy ze ZŠ v Jihomoravském kraji. Tito učitelé byli vybráni na základě své aprobace. Jednalo se o pedagogy s aprobací na dějepis, občanskou výchovu a výchovu ke zdraví a zeměpis. Dotazovaní pedagogové si nepřáli být jmenováni, pro účely DP budou dále označováni jako učitel/ka č.1 až 5. Rozhovory probíhaly v měsíci říjnu a listopadu 2021. Bohužel kvůli pandemické situaci v ČR nebylo možné se se všemi dotazovanými pedagogy sejit osobně. Tři z pěti rozhovorů proběhly online formou.

Rozhovory probíhaly na námět předem připravených čtrnácti otázek. Otázky se zde opět dělí do několika pomyslných tematických bloků. V prvním bloku otázek se jednalo spíše o základní seznámení s pracovním zařazením učitele/ky a jeho pohled na výuku problematiky POKOS.

Ve druhém bloku otázek bylo záměrem zjistit, jestli se učitelé problematice POKOS věnují a jakým způsobem tato výuka probíhá.

Třetí blok otázek se potom týkal zamýšleného projektu, který je zároveň výstupem diplomové práce a zájmu ze strany pedagogů o něj, případně dalších návrhů, jež by pomohly pozvednout úroveň výuky v tomto směru.

Učitelka č. 1 s níž proběhl rozhovor v měsíci říjnu vyučuje v současné době na ZŠ se sportovním zaměřením v Brně. Ve spolupráci s paní učitelkou bylo potom autorce DP umožněno provést praktickou výuku vzdělávacího projektu se žáky 6. a 7. tříd. Pedagožka s aprobací dějepis a hudební výchova má v současné době pětiletou praxi s výukou žáků na 2. stupni ZŠ. V rámci výuky dějepisu se se svými žáky nevěnuje tématice POKOS. Spíše se v rámci hodin věnují mezinárodnímu vojenství a historii válek – jak válečníci vypadali dříve, jaký měli charakter a popis jednotlivých událostí na časové ose. Podrobněji potom rozebírají konflikty 20. století a teroristické útoky. Nicméně po vyplnění úvodních dotazníků se s žáky věnovali v rámci jedné vyučovací hodiny diskusi na téma AČR (podmínky přijetí do služebního poměru, vzdělání, náplň práce, atd...). Diskuse žáky velmi zaujala, zapojovali se hlavně chlapci.

V 9. třídě se žáci věnují problematice NATO, jelikož se však problematika vyučuje před koncem školního roku v 9. třídě, žáci již ztrácejí pozornost. O historii české armády a povinných odvodech žáci přehled nemají. Paní učitelka zastává názor, že by se měla obnovit povinná vojenská příprava pro muže a dobrovolně i pro ženy od 18 let. Důvodem nezařazení této problematiky do výuky je okleštění témat rámcovým vzdělávacím programem. Od něj se poté odvíjí školní vzdělávací program ten je omezován požadavky inspekcí a vedení školy, proto pak nezbyvá čas ani prostor se tématikám v rámci POKOS věnovat. Pouze v rámci tělesné výchovy či občanské výchovy se věnují bloku aktivit zaměřených na první pomoc. Dalším problémem na cestě k zařazení problematiky do běžné výuky jsou chybějící pomůcky, znalosti a motivace ze strany učitelů. Proto paní učitelka velmi ocenila nabídku výuky vzdělávacího projektu autorkou diplomové práce.

Vyhovuje jí možnost již připravené hodiny, kterou stačí pouze moderovat dle metodického pokynu. Ze strany paní učitelky je však více ceněná možnost návštěvy odborníka v rámci vyučovacího bloku osobně. Na žáky má lepší vliv přítomnost jiné cizí osoby, která v nich vzbudí respekt. Učitelé jsou ochotní si pro tyto návštěvy vyhradit čas ve svých hodinách. Celkově lze říct, že v rámci běžné výuky je problematika zařazována velmi okrajově. V 9. třídě a je tomu vyhrazena pouze jedna vyučovací hodina. Příslušníci AČR tuto ZŠ nenavštěvují.

Učitelka č. 2 se kterou proběhl rozhovor v měsíci listopadu 2021 vyučuje v současnosti na ZŠ v Žarošicích, kde s aprobací hudební výchova a dějepis vyučuje občanskou výchovu a zeměpis. V rámci občanské výchovy se věnuje tématice POKOS v kapitole učebnice s názvem obrana státu. V předmětu zeměpis se se svými žáky věnuje blíže problematice EU, NATO a dále bezpečnostnímu

systemu státu a jeho vývoji až do roku 1989 včetně informací o povinné vojenské službě v minulosti. Dětem ve výuce promítá i tematické filmy. Paní učitelka považuje za důležité, aby byly děti poučeny o tématice POKOS. Považuje to za důležité i vedení školy, a proto jsou pro tuto problematiku ve výuce vyhrazeny čtyři týdny (jedna hodina týdně). V předmětu výchova ke zdraví pak zařazují výukový blok první pomoci a v tělesné výchově základy sebeobrany. K výuce této tematiky využívá učebnice, ty však úplně minimálně z důvodu jejich neaktuálnosti. Více využívá dostupná videa na internetu, pracovní listy, skupinové hry (př. šibenice, bingo) a prosazuje spíše praktickou výuku, alespoň co se týče dané problematiky. Doporučuje pravidelné návštěvy odborníků ve výuce.

Zpětnou vazbu na tyto aktivity získává pomocí diskuse s žáky, kde si také vysvětlují, co žáci nepochopili nebo se věnují tomu, co žáky zajímá. Příslušníci AČR besedy ve škole nepořádají. Navštěvují ji spíše zástupci základních složek IZS (př. PČR dopravní výchova). Škola pak každoročně nacvičuje evakuaci objektu. Žáci o problematiku projevují zájem, opět spíše chlapci. Paní učitelka se domnívá, že v rámci možností poskytuje žákům znalosti z této oblasti v dostatečné šíři. Přesto, že se pedagožka výuce POKOS věnuje, o projekt vytvořený autorkou DP by zájem měla.

Učitel č. 3 vyučuje v současné době na ZŠ v Bučovicích. Vyučuje zde dějepis a zeměpis. V rámci dějepisu řeší války v historii, konkrétně sled událostí. Žákům prezentuje ukázky, jak vojáci dříve vypadali, jejich charakter a rekonstrukce slavných bitev. Dále se s žáky věnuje historii a současnosti branné povinnosti. Její legislativní opoře se však nevěnují. V tomto předmětu se tedy podprahově problematice POKOS věnuje, ale v tematických plánech ani ŠVP téma POKOS zařazeno není. Kromě výše uvedených důvodů, pedagog také konstatuje, že během studií na pedagogické fakultě žádný takový předmět neabsolvoval.

V zeměpise se věnuje mezinárodním organizacím, nejvíce EU a NATO a současnému dění ve světě. Téma POKOS ho však zajímá a byl by ochoten mu vyhradit čas ve svých hodinách za předpokladu, že by mu byl poskytnut kompletní vzdělávací projekt vytvořený autorkou DP. Více však preferuje možnost, že by vyhrazenou výuku moderoval odborník z praxe. Také souhlasí s předchozími kolegyněmi, že cizí element výuku oživí a žáci pak mají větší zájem poslouchat a rozvést diskusi, kde mají možnost získat odpovědi přímo od zdroje. K výuce používá jako pomůcky učebnice a pro oživení výuky tematická videa, pracovní listy a skupinové hry jako vynášení událostí na časovou osu, obrazový materiál a práce s mapami. Za domácí úkol dostávají děti sledovat aktuality, o kterých pak kolektivně vedou diskusi.

ZŠ mimo jiné spolupracuje s útvarem AČR, nacházejícím se rovněž ve městě Bučovice. Útvar pro žáky každoročně (vyjma zhoršené pandemické situace) pořádá branný den. Ten zahrnuje branné aktivity – první pomoc, překážková dráha, celkem čtyři až pět stanovišť formou soutěže. Dále také

ukázky vojenské techniky, ukázky sebeobrany, tvorba improvizovaného obleku, ukázky masek a protichemických obleků. Ukázky a účast na tomto dnu byla pro několik žáků motivem přihlásit se na střední vojenskou školu v Moravské Třebové. Závěrem pedagog dodává, že považuje za důležité žáky v této oblasti dovzdělat, protože většina z nich nemá ani ponětí o problematice POKOS. Na vině je podle jeho názoru stávající vzdělávací systém.

Učitelka č. 4 je zaměstnaná na ZŠ Tyršova v Brně, kde působila od ukončení studia na VŠ až do svého odchodu v roce 2020 na mateřskou dovolenou. Pedagožka vystudovala předměty občanská výchova a český jazyk. V osnovách předmětu občanské výchovy ZŠ zařazuje každoročně tematiku obrany státu v rámci státovědy. Státověda je zařazována v každém ročníku kromě 7. třídy na 2. stupni s různou časovou dotací. V 6. třídě se vyučuje úvod do státovědy. V pak 8. třídě nahlízejí žáci hlouběji do státovědy a okrajově probírají POKOS, včetně volby povolání, kde je popisováno i povolání vojáka. V 9. třídě se věnují v rámci 1. pololetí formám vlády, náboženství a obraně státu. V kapitole obrana státu řeší pravomoci prezidenta vůči ozbrojeným silám, krizové vojenské stavy, povinnosti občana související s těmito stavy, AZ, AČR – poslání, důvody existence, úkoly, jak pomáhají a její místo v rámci IZS.

Škola také vytvořila pro žáky 2. stupně dvoudenní projekt ve spolupráci kabinetu občanské výchovy a dějepisu s názvem Holokaust jako součást zážitkové pedagogiky. Projekt zahrnuje návštěvu Osvětimi v rámci dějepisné části a navazuje na ni část občanské výchovy, kde potom žáci probírají náboženské války, zahraniční vojenské mise, historii branné výchovy, povinnou vojenskou službu a profesionalizaci AČR. Nutno doplnit, že v rámci předmětu výchova ke zdraví žáci absolvují kurz první pomoci a kurz sebeobrany v tělesné výchově, např. jak se zabarikádovat v případě útoku aktivního střelce.

Pedagožka považuje za důležité se tématice POKOS věnovat, a proto se také snaží každý rok navštěvovat s žáky festival bezpečnosti, kde mají žáci možnost si pohovořit s vojáky o tom, co je zajímavé. Dále se domnívá, že v rámci možností, předává žákům komplexní základ znalostí, které jsou odpovídající pro ZŠ. Není si však jistá, jestli je vhodné, podávat žákům více detailní informace vzhledem k tomu, že jsou teprve na ZŠ. Vyučující je motivovaná tuto problematiku vyučovat kombinací dvou faktorů – dodržení tematického plánu a také, aby žáci znali důležitost obrany státu a rodiny a věděli, jak těžko jsme si svobodu a demokracii vybojovali. Ve výuce pracuje s pomůckami jako výuková videa – jeden svět, učebnice, pracovní listy, audio nahrávky, skupinové aktivity – expertní skupiny, diskuse a zážitková pedagogika.

ZŠ navštěvují pouze základní složky IZS, příslušníci AČR ne. Tematika žáky zajímá, více hochy než děvčata, někteří z nich dokonce chtějí být vojáky z povolání, protože je považují za hrdiny.

Vzdělávací projekt ji zaujal, a to zejména proto, že by si ušetřila práci při tvoreni přípravy na hodiny a dostane materiál zpracovaný odborníkem, který má do problematiky hlubší vhlad a může poskytnou nový náhled zvláště pokud se vyučovací hodiny zúčastní osobně.

Učitelka č. 5 zaměstnaná na ZŠ T.G. Masaryka v Ivančicích v Jihomoravském kraji. Na této ZŠ působila od ukončení svých studií na VŠ až do svého odchodu na mateřskou dovolenou v roce 2021. Vyučuje zde občanskou výchovu a německý jazyk. V rámci občanské výchovy se okrajově věnují problematice POKOS, ale pouze nad rámec povinných témat, a to zejména v hodinách ke konci 2. pololetí, které bývají volnější. Více pozornosti věnuje tématům preventivně výchovné činnosti, což není hlavním obsahem této DP.

Téma POKOS zařazuje každoročně, hovoří s žáky zejména o důležitosti obrany našeho státu, protože to považuje za důležitou součást všeobecné vzdělanosti. K výuce často používá různá tematická videa, pracovní listy a méně pak učebnice. Pedagožka se domnívá, že téma by děti bavilo. Nejvíce žáci preferují výuková videa a filmy.

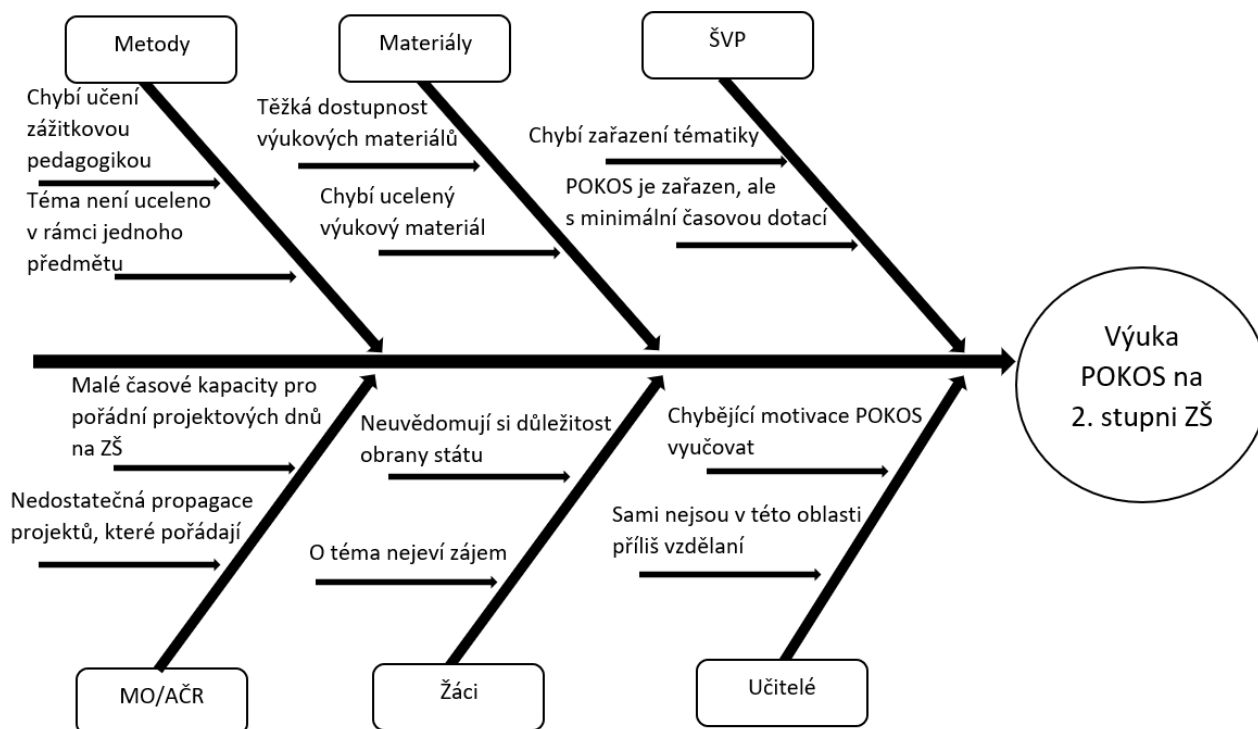
Ráda by žákům předala více znalostí v tomto směru, bohužel jí ale ve výuce nezbyvá tolik času, kolik by bylo potřeba tomu věnovat. Úroveň výuky by ráda pozdvihla zařazením besed či projektovými dny s odborníky z praxe. Příslušníci AČR tuto ZŠ pravidelně nenavštěvují, pouze PČR (např. dopravní výchova). Možnost využití vzdělávacího projektu vytvořeného pro potřeby této DP ji zaujala, osobně by však měla větší zájem, kdyby byl projekt veden autorkou osobně.

6.3 Diagram příčin a následků

Po počátečním stanovení kontextu v kapitole č. 6 a následné identifikaci v podkapitolách 6.1 a 6.2 je třeba výše zmíněná rizika analyzovat. První použitou manažerskou metodou analýzy rizik je Diagram příčin a následků, jinak také zvaný Ishikawa diagram či diagram rybí kosti. Ishikawa diagram hledá pravděpodobné příčiny problémů (How to Use the Fishbone..., 2022).

Hlavu pomyslné rybí kostry tvoří řešený problém a na vrcholcích hlavních kostí vedoucích přímo z páteře, se nacházejí kategorie, ve kterých se může problém pravděpodobně nacházet. Z nich vyčnívající vedlejší kosti, které vyjadřují konkrétní pravděpodobné příčiny problémů (How to Use the Fishbone..., 2022). Nejčastěji se doporučuje používat pouze dvou stupňový diagram. Ishikawa diagram vytvořený pro účely DP zobrazuje obrázek č. 15.

Obrácený Ishikawa diagram se nazývá Awakishi diagram a je možné ho použít k zachycení úkolů jejichž splnění je klíčové pro dosažení konkrétního cíle. Awakishi diagram je aplikován viz. níže.

Obrázek 15 Diagram příčin a následků (Ishikawa diagram) [zdroj: vlastní]

Řešený problém představuje výuka POKOS na 2. stupni ZŠ, konkrétně chybějící nebo pouze minimální zařazení této problematiky do výuky. Po důkladné analýze identifikovaných rizik bylo charakterizováno celkem šest kategorií obsahujících potenciálního původce problému. Tyto oblasti jsou: metody, materiály, ŠVP, MO potažmo AČR, žáci a učitelé.

V kategorii metody byly vyzdvihnuty jako pravděpodobné příčiny problémů: neucelenost tématu v rámci jednoho vyučovacího předmětu a chybějící výuka pomocí zážitkové pedagogiky. O prvním problému se hovoří naprosto otevřeně především na internetu. Řeší se zde, že mladá generace občanů je na krizové situace zoufale nepřipravena, jak uvádí článek ze zpravodajského serveru: „Necelých čtyřicet procent žáků by při zaznění varovného signálu vyběhlo z domu zjistit, co se stalo. Další šestina by zjišťovala situaci z otevřeného okna a jinými podobně nevhodnými způsoby. Celkem třetina žáků by se tedy vystavovala například chemickému nebo radioaktivnímu nebezpečí.“ (Ve školách chybí branná výchova, 2019).

Nejeden bývalý ministr obrany se snažil prosadit znovuzavedení plnohodnotného předmětu BV na ZŠ. Předmět by měl být pojat zcela novou formou. Žáci získají formou zážitkové pedagogiky poznatky, jak ochránit sebe a své okolí a jak se zapojit při obraně své vlasti jako civilní občan. Tento předmět by se mohl nazývat např. výchova k vlastenectví, výchova k obraně státu či výchova ke zvládnutí krizí. Název by měl být vůči minulosti jiný, i přesto, že by do jisté míry kopíroval osnovy

staronového předmětu BV. Žáci by se v tomto předmětu učili např. o AČR nebo první pomoci. Nápad však naráží na nesouhlas vedení ZŠ a SŠ, které tvrdí, že žáci mají již příliš mnoho různých předmětů a mnoho hodin v rozvrhu, a proto není možné jim zařadit další. Je tedy nutné zvážit, co by bylo možné na úkor tohoto předmětu z jiných předmětů vyloučit, aby tak vznikl nový prostor pro samostatný předmět. Jak ovšem vyplývá z průzkumu zpravodajského serveru mezi občany, mírně nadpoloviční většina nesouhlasí se zavedením předmětu do osnov. Vedení škol si stojí za tím, že výše zmíněná problematika je ve školách probírána dostatečně. Zde se však vedení dopouští kolosálního omylu, jež by se mohl stát osudným jejich žákům v případě, že by nastala MU nebo KS.

Současné roztříštění problematiky do přibližně pěti předmětů, žákům nesvědčí, a to z jediného prostého důvodu – valná většina žáků na ZŠ si neumí znalosti mezi jednotlivými předměty propojovat, a proto se tyto útržky informací brzy z jejich vědomostí vytratí. Problém je také na straně učitelů, kteří dostatečně nekladou důraz na zapamatování těchto informací, protože sami jejich důležitost nechápou. Není to jejich chyba, protože jim to nebylo dostatečně vysvětleno v době, kdy sami procházeli školním vzdělávacím systémem.

Dotazovaní pedagogové se vzájemně shodují, že problematiku POKOS je nejefektivnější vyučovat formou zážitkové pedagogiky, tato možnost nejen, že děti baví nejvíce, ale také si z výuky odnesou intenzivní prožitek, díky němuž lépe informace vstřebají. Zážitková pedagogika zahrnuje metody učení z důsledků vlastního jednání, hledání netradičních řešení a společné překonávání úkolů a výzev. Velkým plusem zážitkového vzdělávání je rozvoj tvůrčích postupů, aktivní přístup a intenzivní učení z prožitků a zkušeností místo teoretických východisek (Zážitková pedagogika, 2019).

Bohužel vzhledem k nízké motivaci učitelů problematiku vyučovat se často stává, že vůbec vyučována není. Pakliže je, tak je na ni vyčleněno tak malé množství času, že učitelé raději využijí pracovní listy či videa dostupná na internetu a další metody učení, které nejsou časově náročné na přípravu.

Kategorie materiály se zabývá rovněž dvěma problémy: těžkou dostupností materiálů a chybějícími ucelenými výukovými materiály pro učitele. Tyto dva podněty přišly stran dotazovaných učitelů, jež takto reagovaly na otázku, jaké používají pomůcky k výuce POKOS. Nejčastěji využívají pracovní listy, videa z internetu, případně učí žáky formou her např. šibenice nebo kvízové otázky. Problém při tvoření náplně ovšem shledávají v nedostupnosti adekvátních materiálů.

Koncepce POKOS je pro ně příliš dlouhá a nechtějí přípravě těchto témat věnovat tolik času. Většina z nich ani netuší, že koncepce existuje. Ještě méně pak používají učebnice. Ty jim většinou nevyhovují z důvodu jejich neaktuálnosti a příliš velké náročnosti na znalosti pro žáky 2. stupně. Z těchto důvodů vznikl vzdělávací projekt, který je zároveň výstupem DP a dotazování učitelé byli potěšeni možností ho zavést do svých hodin.

V oblasti ŠVP chybí zařazení tematiky do programu či je zařazena pouze okrajově, až na konci seznamu a z toho důvodu na něj často ani nezbude čas ve výuce. I přesto že tematika POKOS byla zařazena do rámcového vzdělávacího programu v roce 2013 nebylo zde však uvedeno, že by měl vzniknout zcela nový předmět ani nenařizuje formu jakou má být výuka vedena. Proto tematika POKOS bývá do ŠVP zařazena a pak opomíjena, v lepším případě okrajově zařazena po částech v předmětech občanská výchova, dějepis, zeměpis a tělocvik či tato povinnost bývá splněna jiným způsobem např. kurzem první pomoci nebo pořádáním branného dne ve spolupráci s AČR.

V oblasti MO/AČR byl shledám problém s propagací projektů, které pořádají pro děti. A zároveň malé časové kapacity pro pořádání projektových dnů na konkrétních ZŠ. Obecně známé jsou pořádané dny NATO, akce pořádané na Den dětí nebo branné dny na ZŠ a SŠ. Jeden z dotazovaných učitelů potvrdil, že jejich ZŠ spolupracuje s útvarem AČR v Bučovicích. Spolupráce je úspěšná pouze díky vzdálenosti mezi ZŠ a útvarem AČR v rámci jednoho města. Ostatní projekty AČR jsou známé spíše lokálně v místě jeho pořádání. Zde by tedy měla být zavedena lepší propagace např. na sociálních sítích.

V kategorii žáci je největším problémem, že si zaprvé žáci neuvědomují důležitost obrany státu a zadruhé ani o ni neprojevují zájem. Z výsledků dotazníku vyplývá, že žáky téma obrany státu nudí a chápou ho pouze jako snahu nebo způsob nátlaku, jak je přesvědčit ke vstupu do AČR, aby se stali vojáky. To poukazuje na skutečnost, že nechápou, jak daleko sahají jejich povinnosti jako civilního občana vůči ČR při vyhlášení stavu ohrožení státu a válečného stavu. Zde je klíčovým úkolem žákům dostatečně jasně vysvětlit důležitost tohoto tématu a jejich povinnosti vůči ČR, vyvést je z mylných domněnek a motivovat je uspořádáním branného cvičení či v rámci bloku výuky formou zážitkové pedagogiky.

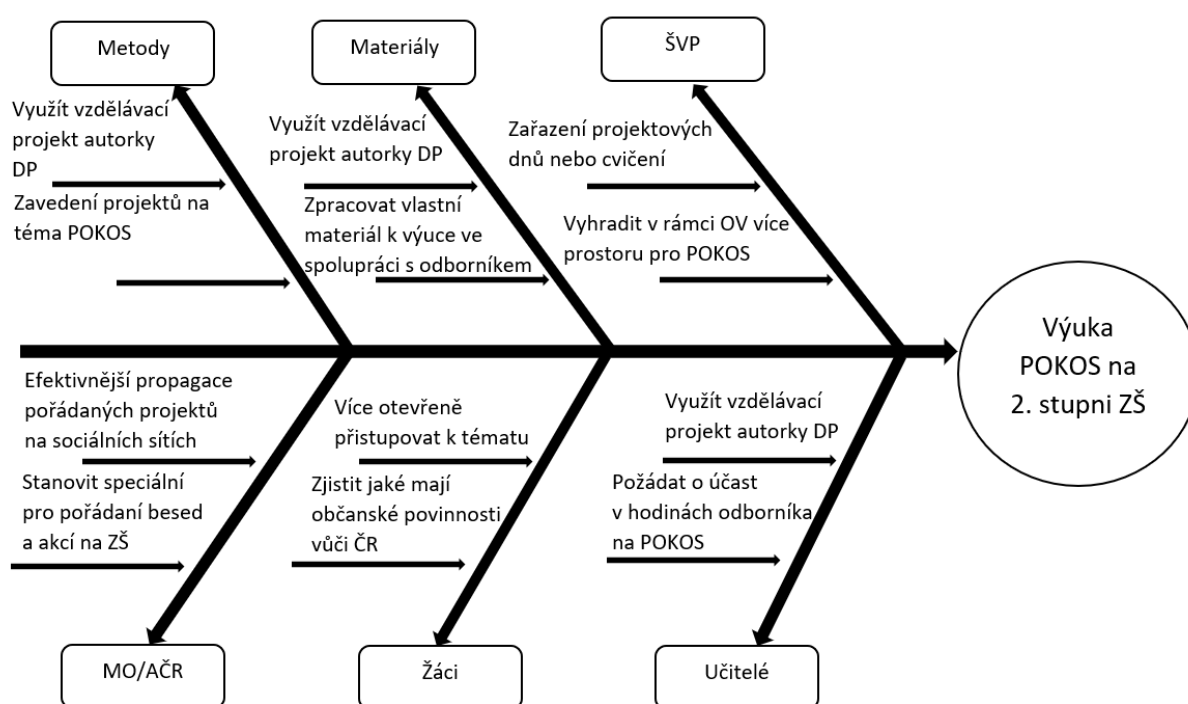
Poslední diskutovaná oblast se týká samotných učitelů, kteří jsou základním stavebním prvkem ve vzdělání, protože z velké části záleží na nich, kolik toho žákům předají a jakým způsobem. První problém nastává hned na začátku kariéry každého budoucího pedagoga, když během studia na pedagogické fakultě absolvují předmět pojmenovaný jako Ochrana člověka za mimořádných událostí, který tematiku obrany státu a POKOS obsahuje jen okrajově. Více pozornosti je věnováno preventivně výchovné činnosti. Většina budoucích pedagogů vnímá tento předmět pouze jako takové

povinné minimum, pokud ho vůbec absolvují. Dotazovaní učitelé uvedli, že žádný předmět této povahy na VŠ neabsolvovali. S touto neznalostí je pak spojená nedostatečná motivace se během výuky problematice POKOS věnovat. V současné pandemické situaci chybí také čas kvůli dohánění staršího učiva, které považují za důležitější.

6.4 Awakishi diagram

Na základě výše provedené analýzy rizik pomocí diagramu příčin a následků bylo v rámci posouzení rizik při zavádění výuky POKOS na 2. stupni základních škol zvoleno šest kategorií metody, materiály, ŠVP, MO/AČR, žáci a učitelé. V rámci každé z kategorií byly vybrány dvě potenciální příčiny problému. Tyto vybrané problémy pak slouží jako základ pro provedení analýzy rizik pomocí Awakishi diagramu, který je opačný vůči výše použitému Ishikawa diagramu. Jehož pomocí se stanovují budoucí úkoly, které mohou nebo by měly vést k odstranění pravděpodobných příčin problémů (How to Use the Fishbone..., 2022).

Úkoly stanovené pomocí Awakishi digramu byly dále rozděleny na krátkodobá a dlouhodobá řešení potenciálního problému. Krátkodobé úkoly jsou rychlým řešením, které ZŠ mohou zavést pomocí organizačních změn za nulových nebo minimálních finančních nákladů. Dlouhodobá řešení problému jsou pak finančně náročnější, ale více efektivní. Řešený problém zůstává stejný. Výsledky znázorňuje obrázek č. 16 níže.

Obrázek 16 Awakishi diagram [zdroj: vlastní]

V kategorii metody byly v návaznosti na problémy vyplívající z předchozí analýzy stanoveny dva úkoly. Možnost využití vzdělávacího projektu vytvořeného autorkou DP, který by byl poskytnut ZŠ ihned a zdarma. Projekt je vyhotoven tak, aby pokrýval základní nutné znalosti z problematiky POKOS. Pokud by se daná ZŠ rozhodla věnovat výuce POKOS více času, bylo by vhodné projekt doplnit o další aktivity. Doporučeným dlouhodobým řešením je pak zavedení projektových dnů či bloků na téma POKOS.

V oblasti materiálu je opět z krátkodobého hlediska doporučeno využít vzdělávací projekt vytvořený autorkou DP, který je potřeba vnímat jako naprosto elementární materiál, který má pomoci učitelům sdělit nejdůležitější informace a motivovat je k další výuce POKOS. Jako dlouhodobé řešení může být zvoleno zpracování vlastního materiálu k výuce POKOS např. ve spolupráci s odborníkem kvůli správnosti a aktuálnosti informací ve formě krátké brožury či interaktivní učební pomůcky.

V oblasti ŠVP by mělo být v rámci prostoru, který je této tématice vyhrazen zařazeno pravidelné každoroční pořádání projektových dnů nebo jednodenních cvičení např. stanoviště, za účasti všech pedagogů. Z dlouhodobého hlediska by pak mohl být věnován ucelený blok výuky tématice POKOS nejpravděpodobněji v rámci občanské výchovy, ale tomu předchází proces redukce jiných témat.

V kategorii MO/AČR je nejrychlejším řešením, jak zvýšit povědomí a účast na již pořádaných akcích, zefektivnit propagaci těchto akcí pomocí všech současných sociálních sítí, např. Facebook, Instagram, atd...). Dlouhodobým řešením pak může být, ustanovení speciálního týmu příslušníků AČR, kteří by se soustředili pouze na vzdělávání a pravidelně navštěvovali vybrané ZŠ a zde pořádali besedy a cvičení pro žáky a učitele. Vhodné by zde bylo i zapojení pedagogů kvůli zvýšení jejich vzdělání v této oblasti.

Žáci mohou výuku POKOS na školách podpořit větší osobní otevřeností k tématu, aby nezavrhovali poskytované informace hned na začátku kvůli svým mylným domněnkám. Z dlouhodobého hlediska by mohli žáci dostat za domácí úkol např. zjistit si jaké máme povinnosti vůči ČR jako civilní občané při obraně státu a co to pro ně znamená.

Učitelé mohou z krátkodobého hlediska výuku zefektivnit pomocí vzdělávacího projektu navrženého pro potřeby DP. Kvůli poskytnutí základních poznatků žákům. Z dlouhodobého hlediska by ovšem bylo vhodné pozvat do svých hodin odborníka na POKOS, který svojí účastí pomůže náplň hodin ozvláštnit a žáci mu mohou pokládat dotazy, na které by učitel nedokázal korektně odpovědět. Pro lepší a komplexnější posouzení rizik byla v následující podkapitole zpracována analýza SWOT.

6.5 SWOT analýza

Analýza SWOT si klade za cíl zjistit silné a slabé stránky současného systému výuky tématu POKOS na 2. stupni základních škol. A dále odhalit příležitosti pro rozvoj a zkvalitnění výuky této problematiky, ale také hrozby, které by na ni mohly mít naopak negativní dopad. Metoda se používá ke zhodnocení vnitřních a vnějších faktorů ovlivňujících úspěšnost konkrétního záměru. Hodnotí silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby. Silné stránky určují klady daného záměru, slabé stránky, v čem je špatný, příležitosti určují, co lze využít pro rozvoj záměru a hrozby znázorňují to, na co je nutné dávat pozor (Kenton, 2021).

Všechny tyto kategorie byly důkladně analyzovány a její výsledky jsou znázorněny v tabulce č. 4 níže. Nejen, že SWOT analýza potvrdila výsledky předchozích dvou analýz, ale také pomohla odhalit další nové poznatky a potenciální problémy na něž bude v blízké i vzdálené budoucnosti třeba hledat řešení.

Tabulka 3 SWOT analýza [zdroj: vlastní]

	POMOCNÉ (k dosažení cíle)	ŠKODLIVÉ (k dosažení cíle)
VNITŘNÍ (atributy organizace)	Silné stránky <ul style="list-style-type: none"> • Spolupráce s útvary AČR • Besedy a projekty • Zavedení problematiky do předmětů • Teoretická výuka • Zážiteková pedagogika 	Slabé stránky <ul style="list-style-type: none"> • Výuka rozdělena do několika předmětů • POKOS není zařazen do ŠVP • POKOS je zařazen jako doplňkové téma do ŠVP • Málo proškolený a motivovaný personál • Podceňování důležitosti problematiky • Ve výuce se nevyučuje POKOS komplexně (pouze části – první pomoc)
VNĚJŠÍ (atributy prostředí)	Příležitosti <ul style="list-style-type: none"> • Online výuka – projekty, besedy, hry • Zájem o problematiku POKOS • Navázání spolupráce s AČR a jinými organizacemi • Využití vzdělávacího projektu od autorky DP • Snaha o prosazení jednotného předmětu zaměřeného na preventivně výchovnou činnost a POKOS 	Hrozby <ul style="list-style-type: none"> • Zrušení výuky problematiky • Nízký zájem škol o POKOS • Dopad pandemické situace na POKOS • Chybějící nebo nedostatečné vzdělání studentů pedagogických fakult v oblasti POKOS • Podceňování důležitosti obrany státu

Mezi silné stránky systému patří především – spolupráce útvary AČR se ZŠ při výuce POKOS, jak je tomu např. v případě ZŠ v Bučovicích. Také besedy a projekty formou zážitkové pedagogiky, které se snaží pořádat pedagogové ve spolupráci s odborníky. Zavedení tematiky do výuky alespoň v teoretické rovině je považováno za úspěch. Jak již bylo zmíněno, DP se zaměřuje především na ty ZŠ, kde výuka POKOS zcela chybí nebo je aplikována ve velmi nízké míře. Pro ty je pak určen vzdělávací projekt, viz. návrhová část.

Rozdělení výuky POKOS do více předmětů, znemožňuje žákům si nabyté znalosti spojit dohromady do většího celku. Na vyšších stupních vzdělávacího systému by toho studenti měli být schopni, avšak nedá se tato schopnost očekávat již na 2. stupni ZŠ. V horším případě není problematika do ŠVP zařazena vůbec či je zařazena pouze okrajově nebo pouze její části jako např. první pomoc. Tento problém má opět za úkol pomoci vyřešit vzdělávací projekt.

Obecně je problematika POKOS velmi podceňovaná, což je základní problém, který ovšem vysvětluje slabé stránky viz. výše. K prozření přivádí školní systém až tragické události jako současná válka na Ukrajině spojená s masivní migrační vlnou směřovanou na ČR a další státy Evropy (POKOS...,2022). Snad tato nešťastná událost konečně ovlivní současný náhled a přístup k POKOS. Problém se skýtá již při vzdělávání samotných pedagogů v průběhu absolvování pedagogické fakulty. Pedagogům v tomto směru chybí základní vědomosti a neuvědomují si důležitost problematiky. Tyto dva prvky dohromady pak způsobují nedostatečnou motivaci učitelů a výuka POKOS tím velmi trpí.

Mezi příležitostmi, jak zlepšit současný stav v budoucnu patří možnosti online výuky ve formě projektů, besed nebo her. Také byl zaznamenán nárůst zájmu o výuku POKOS na školách z důvodu probíhající války na Ukrajině. S tím související navázání spolupráce s útvary AČR či jinými organizacemi a spolky při vzdělávání především mladé generace. Za velké téma se také považuje zavedení uceleného předmětu s tematikou POKOS na školách. Tomu však předchází dlouhá řada překážek a obtíží. Jeho zavedení je tedy spíše otázkou vzdálené budoucnosti. Proto byl jako jedna z možností navržen vzdělávací projekt autorkou DP jako základní, rychlé a bezplatné řešení.

Poslední kategorie zahrnuje hrozby, jež by mohly budoucímu růstu a zlepšování výuky POKOS klást významné překážky. Patří mezi ně úplné zrušení výuky problematiky POKOS, nízký zájem o výuku POKOS, možné dopady pandemické situace na výuku POKOS, dlouhodobé podceňování důležitosti obrany státu. I přesto, že za poslední dobu je obrana státu častým tématem kvůli výše zmíněné válce na Ukrajině. A již několikrát vyzdvihované téma chybějícího nebo nedostatečného vzdělání studentů pedagogických fakult v oblasti POKOS.

Veškeré silné stránky, slabé stránky, příležitosti a hrozby byly stanoveny analýzou na základě vstupních dat získaných při rozhovoru s pedagogy v kapitole 6.2. Analýza SWOT potvrdila výsledky provedené analýzy pomocí Ishikawa a Awakishi diagramu.

DÍLČÍ ZÁVĚR

Analyticko-empirická část je první polovinou praktické části. Tato část je zaměřena na dotazníkové šetření mezi žáky 2. stupně základních škol, jež mělo pomoci odhalit současný stav znalostí dorostenců a jejich případné preference forem výuky. Na dotazníkové šetření navazují rozhovory s vybranými pedagogy s aprobační dějepis, zeměpis, občanská výchova, kteří se vyjadřují ohledně úrovně výuky POKOS na ZŠ, kde působí. Poznatky získané z dotazníkového šetření a rozhovorů s učiteli, pak slouží jako podklad pro vypracování analýzy rizik. K tomu byly zvoleny analýzy Ishikawa diagram, Awakishi diagram a analýza SWOT. Výsledky všech tří analýz spolu souhlasí a potvrzují důležitost zpracování vzdělávacího projektu pro žáky 2. stupně ZŠ.

7 NÁVRHOVÁ ČÁST

Druhá polovina praktické části – návrhová část se věnuje vzniku vzdělávacího projektu pro žáky 2. stupně ZŠ na téma POKOS. Projekt byl vytvořen autorkou DP za pomoci výukových materiálů vytvořených týmy preventistů z HZS ČR, dostupných internetových zdrojů a aktuálních učebnicových podkladů pro ZŠ.

Projekt vznikl za účelem podpory výuky na 2. stupni ZŠ. Výsledky analýz prokázaly, že výuce tématu POKOS není věnován žádný nebo pouze minimální prostor ve výuce. Výukový projekt si klade za cíl žákům poskytnout základní znalosti v této oblasti. Pozornost je soustředěna i na pedagogy, jelikož ani oni nejsou v této oblasti dostatečně vyškoleni.

7.1 Tvorba výukového projektu

Vzdělávací projekt představuje komplexní výukový materiál s minimální časovou dotací. Absolvovat projekt zabere pouze jednu vyučovací hodinu, pokud situace dovolí, tak i dvě až tři vyučovací hodiny. Projekt zahrnuje úvodní představení tématu pomocí myšlenkové mapy, na ni navazuje 15minutové výukové video, které žákům umožní získat základní znalosti z problematiky POKOS a na závěr hodiny na výukové video navazuje pracovní list, díky němuž má pedagog možnost si ověřit, kolik znalostí si žáci z hodiny odnášejí. Práce na jednotlivých částech projektu probíhá ve skupinách z důvodů úspory času a rozvoje schopností práce v kolektivu. Závěr hodiny je možné věnovat diskusi se žáky nebo dotazům, to autorka výrazně doporučuje. Je tedy vhodné projektu věnovat výukový blok v minimální délce dvou vyučovacích hodin, kdy je možné si za asistence žáků živě demonstrovat znalosti získané z výukového videa, např. tvorba improvizovaného obleku.

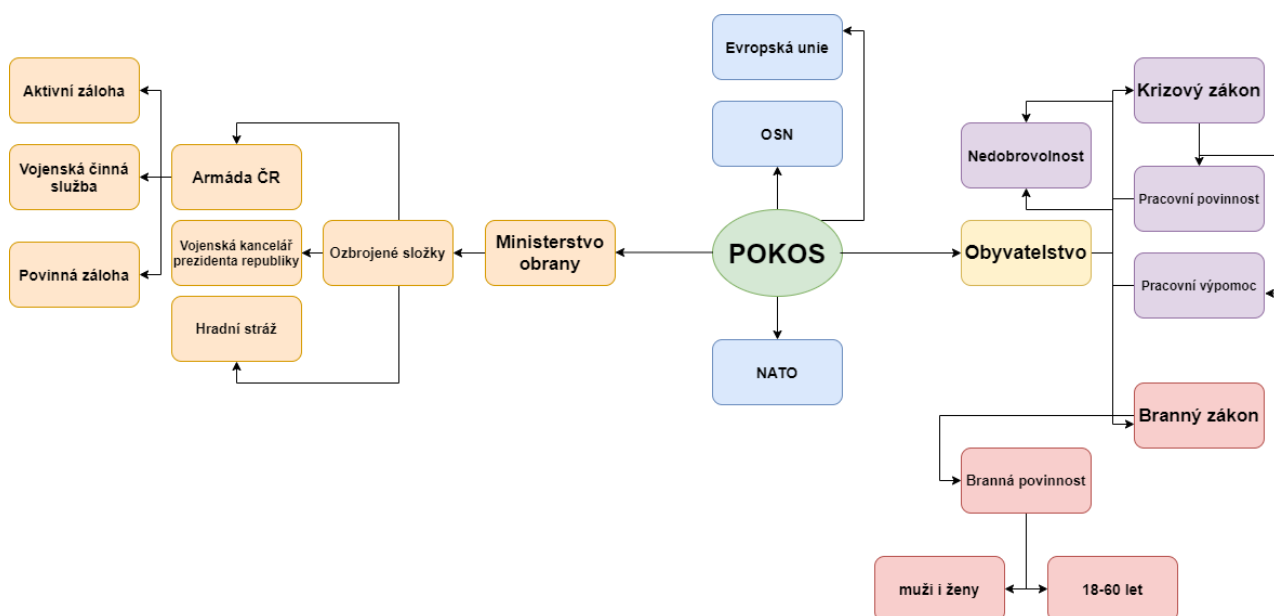
7.1.1 Pomůcky k výuce vzdělávacího projektu

Vzdělávací projekt pracuje se třemi výukovými pomůckami, které dohromady tvoří vzájemně propojený celek. Základní forma projektu pracuje s časovým rozpětím 45 minut (jedna vyučovací hodina). Tato časová dotace byla určena na základě předpokladu, že pedagog, který se běžně tématice POKOS nevěnuje, nebude ochoten uvolnit ze své výuky více než jednu vyučovací hodinu.

Projekt byl navržen tak, aby byl flexibilní a dalo se na něj volně navázat dalšími aktivitami jako: diskuse, lekce první pomoci, lekce sebeobrany, tvorba improvizovaných obleků, či ukázky plynových masek a jiného vybavení pro individuální ochranu jedince.

Tvorba myšlenkové mapy

Po konzultaci s jednou z dotazovaných pedagožek byl vyhodnocen jako nejlepší a zároveň nejrychlejší způsob uvedení účastníků do tématu formou myšlenkové mapy, kterou žáci tvoří ve 4členných skupinách. Žáci k pojmu POKOS přiřazují co nejrychleji formou brainstormingu ve skupině pojmy, které je v souvislosti s tímto slovním spojením napadají. Na tuto aktivitu mají vyhrazený omezený čas viz. Příloha P II metodický pokyn k výuce. Po jehož skončení zvolený zástupce každé skupiny sdělí nápady osobě, která je vedoucím výuky. Tato osoba potom nápady zapisuje na tabuli a dále se žáky snaží povzbudit k dalšímu zapojení, novým nápadům a vytváří jim spojitosti mezi vybranými pojmy. Pro ilustraci základních vztahů mezi důležitými pojmy slouží obrázek č. 17. Po uvedení žáků do problematiky, pozvolna program přechází do své prostřední části.

Obrázek 17 Schéma vztahů [zdroj: vlastní]

Edukační video

Znalosti jsou žákům předány pomocí výukového videa vytvořeného autorkou DP za pomoci dostupných literárních pramenů, multimediálních materiálů vytvořených HZS ČR a dalšího obrazového materiálu získaného za pomoci internetového prohlížeče a kanálu YouTube. Velký důraz ve videu je kladen na ilustraci podávaných informací a efekty pro oživení prezentace. Výukové video s celkovou délkou 15 minut je po celou dobu svého trvání podkreslováno mluveným komentářem autorky DP.

Obsah informací vyplývající z výukového videa je poměrně široký. Snaží se obsáhnout co nejvíce základních informací z oblasti POKOS v relativně krátkém čase. Náročnost videa byla vyhodnocena dle úrovně náročnosti učebnic pro 2. stupeň ZŠ v oblasti Ochrany člověka za MU, které se rovněž zaměřují na obranu státu.

Na začátku videa je vysvětlen obecně význam slovního spojení POKOS, proč je toto téma důležité, jednotlivé režimy POKOS a činnosti s nimi spojené, historické aspekty branné výchovy a její podoba a význam, co výuka POKOS zahrnuje (např. zdravotnická příprava, příprava k CO a další...). Vzdělávací video se dále věnuje zásadám improvizované ochrany. Zde je použito pro ilustraci video zpracované společností záchranný kruh pod záštitou HZS ČR. Video je přehledně a zajímavě zpracováno. Snímek o improvizované ochraně je přidán příhodně kvůli zvýšení flexibility projektu, tak aby bylo na něj možné navázat praktickou ukázkou sestavení improvizovaného obleku jednotlivce. Především aby pedagog, který tento projekt prezentuje sám měl k dispozici stručnou a jasnou předlohu.

Po představení improvizovaného obleku jednotlivce se žáci dále dozvídají o svých občanských povinnostech v rámci POKOS vůči ČR, které jim vznikají dnem 18. narozenin a končí dnem, kdy oslaví narozeniny 60. Při výčtu činností se dále odkazuje na příslušný zákon č. 585/2004 Sb., branný zákon. Mimo zákonných povinností, odkazuje video také na dobrovolnou vojenskou službu v rámci AZ a s tím související čtyři krizové stavy v ČR, s důrazem na stav ohrožení státu a válečný stav. V rámci seznámení s krizovými stavy vyzdvihuje některé důležité související pojmy jako mobilizace, demobilizace, pracovní povinnost a pracovní výpomoc. Tyto pojmy jsou pak ilustrovány charakteristickými obrázky pro jejich lepší zapamatování. Rovněž nejsou opomenuty ani OS a jejich jednotlivé složky s důrazem kladeným na AČR, jež představuje základní stavební kámen OS a v rámci POKOS má neodmyslitelně nejdůležitější pozici. Dále se odkazuje na zákony, jimiž je činnost AČR ustanovena a regulována, její úkoly a zařazení AČR ve strukturách IZS. Ve videu je detailněji probráno další dělení AČR, její jednotlivé složky, a to včetně dělení dle barvy baretů. A nakonec videa je zařazen krátký komentář o možnostech, jak se stát vojákem z povolání s ilustračně-motivačním videem. Zdůrazněny jsou důležité charakterové rysy vojáka z povolání a zákonné povinnosti, které musí splnit, aby se jím mohl stát. Zmíněna je také možnost služby v AČR za hranicemi ČR v rámci tzv. zahraničních misí. Na konci videa jsou žáci vyzváni k tomu, aby si nově nabyté znalosti ověřili opět ve čtyřčlenných skupinkách stejných jako při tvorbě myšlenkové mapy v úvodu hodiny.

Ověření znalostí pomocí pracovních listů

V poslední třetině vyučovací hodiny se žáci dle plánu věnují skupinovému vyplňování 4stranných pracovních listů předem zpracovaných autorkou DP dle informací, které zazněly v průběhu výukového videa. Ve skupinách pracují opět kvůli vyšší efektivitě a časové úspoře. Na vyplnění pracovních listů mají žáci určený čas, po jehož skončení si společně s pedagogem sdělí správné odpovědi, aby žáci získali zpětnou vazbu o nově nabytých znalostech.

Pracovní list obsahuje celkem šest cvičení. Žáci začínají triviálním cvičením, kde musí rozklíčovat zkratku POKOS. Po jejím rozklíčování ve cvičení dvě doplňují mezery v textu pomocí slov z nabídky, kterých je větší počet, než je třeba doplnit. Toto cvičení je zaměřeno zejména na zopakování informací o vzniku a zániku branné povinnosti, její výkon, OS a vojáky v AZ. Ve cvičení tři se žáci věnují rozklíčování tří pojmů, pod kterými se skrývají názvy složek ozbrojených sil, k nimž pak mají následně přiřadit charakteristické funkce. Cvičení čtyři je složeno z deseti testových otázek, které již byly použity ve vstupním dotazníku pro žáky. Na tomto cvičení bylo možné si ověřit, jak se znalosti proměnily cestou od vstupního dotazníku a po absolvování vzdělávacího projektu. Zaměření otázek se týkalo především AČR, branné povinnosti, NATA, IZS či AZ. Odpověď na většinu těchto otázek žáci našli právě v přecházejícím videu. Páté a také nejpoblárnější cvičení pro žáky bylo sestaveno z osmi obrázků vojenských baretů, kdy měli žáci za úkol spojit každý baret s příslušnou složkou AČR. V šestém a posledním cvičení z pracovního listu žáci přiřazovali názvy jednotlivých režimů přípravy občanů k obraně státu ke konkrétnímu popisu daného stavu.

Po dokončení práce ve skupinách odevzdali žáci hotové pracovní listy k vyhodnocení a poté měli možnost si správné výsledky ověřit spolu s autorkou na interaktivní tabuli. Výsledky skupinové práce jsou vyhodnoceny v následující podkapitole spolu se zpětnou vazbou od žáků. Ukázkou pracovního listu je možné nalézt v příloze P III.

7.1.2 Metodický pokyn k výuce

Vzdělávací projekt má sloužit jako nástroj pro výuku POKOS především pro učitele, kteří se běžně výuce této problematiky nevěnují. Projekt je navržen tak, aby jeho provedení a prezentace byli pro dotyčné pedagogy snadno ovladatelné a oni díky jeho komplexnímu provedení ušetřili čas pro přípravu výuky. Dotazování pedagogové uznali, že tyto faktory je významně motivují k tomu, aby se výuce věnovat začali. Ke komplexnímu balíčku je proto také jako doplňková instrukce přiložen metodický pokyn pro výuku vzdělávacího projektu včetně časového rozvržení jednotlivých aktivit. Celý obsah metodického pokynu je možné nalézt v příloze P II.

Na začátku vyučovací hodiny přednášející krátce představí, popíše a zdůvodní důležitost probírané látky, aby žáky dále motivovali se v hodině aktivně zapojovat a podnítili v nich zájem se o problematice POKOS dozvědět více. Aktivita by neměla trvat déle než dvě minuty.

Po krátkém představení vtáhne přednášející žáky do děje hlouběji pomocí úvodní hry, pro tyto účely byla vybrána myšlenková mapa. Mapu zpracovávají žáci ve 4členných týmech po dobu tří minut formou brainstormingu klíčovým pojmem, z nějž vychází je POKOS. Přednášející poté zapíše vybrané návrhy z každého týmu na tabuli, aby žáci získali základní vhled do problematiky. Na získání zpětné vazby jsou stanoveny dvě minuty času. Pedagog má k dispozici schéma zpracované autorkou, jež znázorňuje vazby mezi základními pojmy důležitými pro pochopení tematiky POKOS.

Pro rozšíření základního vhledu do problematiky je pro žáky dále připraveno 15minutové vzdělávací video s mluveným komentářem plné obrazového materiálu. Edukační video poskytuje stručnou prezentaci nejdůležitějších bodů problematiky POKOS. Autorka se k přednášce formou videa uchýlila kvůli vyjádřeným preferencím žáků. A jako bonus zde také dochází k úspoře času přednášejícího pedagoga, jelikož není nutné si veškeré znalosti zpracovat předem formou přípravy.

Na edukační video pak navazuje další aktivita ve formě vyplňování pracovních listů opět ve 4členných týmech. Pracovní listy nejsou žákům záměrně rozdány před spuštěním videa k vyplňování informací v průběhu, protože by ztráceli pozornost. Žáci jsou přednášejícím pouze předem upozorněni, že vedle nich na lavici leží pracovní listy, které budou vypracovávat po skončení videa. Pracovní list je sestaven ze šesti cvičení, na něž naleznou odpovědi v přechozím videu.

Rovněž by měli být žáci upozorněni na důležitost dělby úkolů v týmu, např. rozdělí si pracovní list na poloviny a cvičení zpracují ve dvojicích, výsledky si pak v rámci týmu nasdílejí. Poté žáci pracovní listy odevzdají k pozdějšímu vyhodnocení pedagogem. Celkem by mělo být aktivitě věnováno patnáct minut. Ve zbývajícím čase nasdílí přednášející žákům dokument se správnými odpověďmi.

Bohužel vyučovací hodina na ZŠ je příliš krátká pro další aktivity. Autorka proto doporučuje věnovat se vzdělávacímu projektu alespoň dvě vyučovací hodiny, aby zde vznikl další prostor pro zpětnou vazbu na pracovní listy, diskusi, otázky nebo názorné ukázky, např. ukázka plynových masek či tvorba improvizovaného obleku z běžně dostupných materiálů.

7.2 Uvedení projektu do praxe

Pilotní hodina vzdělávacího projektu proběhla v měsíci listopadu na ZŠ Měšťanská v Tuřanech ve spolupráci s pedagožkou č. 1. Ta byla ochotná uvolnit celkem tři vyučovací hodiny. Bohužel nebylo

možné tyto hodiny spojit do jednoho výukového bloku a vzhledem k současné pandemické situaci některé třídy musely do karantény. Výuka projektu byla rozdělaná do tří týdnů, každý týden jedna vyučovací hodina.

V prvním týdnu se projektu zúčastnili žáci 6. a 7. třídy, kteří byli pro účely této hodiny spojeni. Během této první hodiny žáci absolvovali základní verzi vzdělávacího projektu, tak jak je prezentována v DP. Díky poskytnutým dalším dvěma hodinám bylo možné v dalších týdnech uskutečnit doplňkové aktivity (diskuse a praktická ukázka) uskutečnit. Zbylé dvě hodiny již absolvovali oba ročníky zvlášť. Přičemž náplň byla totožná. Průběh vzdělávacího projektu v praxi byl již teoreticky popsán výše a zdokumentován je v příloze P VI na obrázcích č. 22 až 35.

Kolik nových informací zvládli žáci pochytit, bylo možné zjistit pomocí sesbíraných pracovních listů. Po jejich vyhodnocení lze říct, že všechny pracovní skupinky obecně neměly problém s prvním cvičením, které bylo naprosto triviální, ale velmi podstatné. Jeho cílem bylo, aby dětem v hlavě utkvěl pojem POKOS a měli alespoň možnost o něm uvažovat. A poučit o těchto aktivitách své rodiče, aby se mohli také něco přiučit, pokud je pro ně tento pojem novinou.

Druhé cvičení obsahuje text k doplnění, které znovu rekapituluje nejdůležitější poznatky týkající se branné povinnosti a AZ. S tímto cvičením bohužel měli žáci velké potíže i přesto, že měli k dispozici tabulku s nápovědou. Jednotlivé pojmy jim nebyly dost jasné. Zde by bylo třeba tyto nedostatky vyřešit rekapitulací hlavních poznatků z výukového videa.

Ve třetím cvičení, měli žáci za úkol seřadit písmenka názvů složek OS, což jim nečinilo problém. Úskalím tohoto cvičení však bylo přiřazení rozluštěných názvů složek OS k jejich definicím. To bylo pro žáky matoucí a bylo by na místě hlubší osvětlení problematiky.

Čtvrté cvičení bylo složené z uzavřených otázek, které měli možnost žáci vidět již při vyplňování vstupního dotazníku. Největší problém zde žákům činila znalost data vstupu ČR do NATO a dále také otázka mířená na zařazení AČR do struktur IZS. Žáci se domnívají, že AČR je jeho hlavní složkou. Třetí nejvíce zapeklitou otázkou bylo přiřazení požadavků, které musí voják z povolání splňovat. Zpravidla žáci nebyli schopni vybrat všechny správné odpovědi. Ani jedna pracovní skupinka tak neměla toto cvičení celé správně.

Cvičení pět opět bylo zábavné, jelikož žáci přiřazovali obrázky baretů k náležitým složkám. Nutno podotknout, že potíže jim především dělalo rozlišení podobně barevných baretů pozemní vojsko s průzkumným vojskem a vzdušné síly s mírovými silami OSN. Některé skupiny ovšem selhaly ve všech bodech.

Poslední šesté cvičení kupodivu žáci zvládli na výbornou. Téměř všem skupinkám se povedlo správně přiřadit všechny tři stavy přípravy obyvatelstva k obraně státu.

Pracovní listy byly hodnoceny pouze slovně, a to z důvodu omezení pandemií COVID-19, kdy žáci umístění v karanténě neměli možnost absolvovat úvodní hodinu a bohužel tak nemohli být v pracovní skupině velkým přínosem. Nutno přihlídnout také k nečekaným přerušením v hodinách, jež zkrátily časový limit a neumožnili tak žákům zpracovat pracovní list s dostatečnou časovou rezervou.

V doplňkových hodinách bylo možné s menším počtem žáků se věnovat praktickým ukázkám starších plynových masek, který si mohli žáci také vyzkoušet. Všechny poskytnuté masky na obrázcích č. 26 až 28 v příloze P VI pocházejí ze školních zásob fakulty logistiky a krizového řízení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně.

V každé třídě byli vybráni dva figuranti, zpravidla jedna dívka a jeden chlapec, na kterých autorka předvedla názornou ukázkou tvorby improvizovaného obleku pro jednotlivce z běžně dostupných materiálů a oděvů v domácnosti. Dámská i pánská verze improvizovaného obleku se vždy lišily, aby žáci měli povědomí o různých možnostech, jak tyto obleky sestavit správně. Učitelé, kteří by měli zájem zavést projekt do svých hodin a případně se věnovat i sestavování obleku, naleznou základní návod, jak oblek sestavit ve výukovém videu, jež je součástí balíčku vzdělávacího projektu.

Dámský oblek se skládal z khaki nepromokavé bundy, vysokých holín, pokrývky hlavy, velkého šátku, zimních rukavic, vysokých lyžařských ponožek, čtvercového šátku na ústa a plaveckých brýlí. Pánský oblek byl složen z teplé mikiny, pončo pláštěnky, lyžařské kukly, potápěčských brýlí, helmy na kolo, vysokých zateplených ponožek, zimních rukavic a igelitových pytlů na nohy. Výsledek je zachycen na obrázcích č. 30 až 34 v příloze P VI.

O celé akci později ZŠ Měšťanská vydala oficiální článek na svých školních internetových stránkách jeho znění je na obrázku č. 35 v příloze P VI.

7.2.1 Zpětná vazba od žáků

Po absolvování výukového projektu v rozsahu dvou vyučovacích hodin měli žáci možnost vyjádřit, prostřednictvím dotazníku sestaveného ze sedmi otevřených otázek, své hodnocení a dojmy nabyté v průběhu. Žáci na jednotlivé otázky odpovídali jednoslovně ano či ne nebo krátce jednou větou.

Celkovou náplň projektu hodnotili jako velice dobrou či dokonce výbornou. Někteří z nich dokonce vyjádřili uvědomění, že je důležité tyto znalosti mít pro život a také v případě, že ČR by se

ocitla ve stavu ohrožení či válečném stavu. Dále naplnění projektu hodnotili jako zajímavou, naučnou a snadno pochopitelnou.

Výstup přednášející žáci opět hodnotili jako velmi dobrý až výborný. Přednášející mluvila srozumitelně, šlo vidět její zanícení do tématu a žáky se jí podařilo i pobavit. Celkový přednes byl srozumitelný, výstižný a snadno pochopitelný.

Žáci se také většinou shodli, že o tématu POKOS nikdy předtím ve svém životě neslyšeli a tento pojem je pro ně úplně nový. Pouze dva žáci měli alespoň okrajově povědomí o tomto tématu, a to z důvodu, že jeden z nich má otce vojáka z povolání a druhá žačka pravidelně každý rok navštěvuje letní dětské tábory s brannou tematikou. Rovněž se také shodli, že si z hodiny určitě odnášejí nové poznatky.

Z celého výukového projektu se nejvíce žákům líbila praktická ukázka sestavení improvizovaného obleku a plynových masek, a kromě toho také výukové video a pracovní listy. Někteří jedinci také kladně hodnotili to, že se něčemu novému přiučili anebo označovali projekt za zdařilý obecně. A dále by na něm nic neměnili.

Negativní komentář byl zaznamenán pouze u pěti žáků, kdy tři z nich reagovali na obtížnost pracovního listu a dva nehodnotili projekt jako takový, ale dojem, jaký v nich zanechal. Tito dva žáci si nyní uvědomují možnosti blížících se hrozeb mnohem intenzivněji a mají strach, že budou povoláni k plnění výkonu své zákonem stanovené branné povinnosti. Nakonec 64,3 % zúčastněných žáků zaujala možnost dalšího vzdělání v bezpečnostním oboru.

7.2.2 Finanční náklady na realizaci projektu

Vzdělávací projekt byl navržen speciálně tak, aby měl minimální časové rozpětí, jeho realizace měla co nejnižší požadavky na čas přípravy pedagoga před vyučovací hodinou a celkové náklady na jeho realizaci byly co nejnižší. Tyto náklady znázorňuje tabulka č. 4.

Tabulka 4 Finanční náklady [zdroj: vlastní]

Materiály a personál	Částka (celkem)
Vzdělávací projekt (balíček)	0
Náklady na přednášejícího (pedagog/autorka projektu)	Zahrnuto do měsíčního příjmu pedagoga
Náklady na pomůcky	0

Pedagogovi je vyplacen běžný měsíční plat. Za realizaci projektu v rámci vyučovacích hodin není vyplacen žádný zvláštní měsíční bonus. Děti si pomůcky k sestavení improvizovaného obleku, zmíněné viz. výše přinesou z domu, podle toho, co mají k dispozici nebo pomůcky poskytne pedagog ze své domácnosti. Za předpokladu, že nedojde k poškození zapůjčených pomůcek, v tomto případě by se náklady rovnali výši škody způsobené poškozením zapůjčené pomůcky.

DÍLČÍ ZÁVĚR

Praktická část DP, která se dále dělí na analyticko-empirickou a návrhovou část, je věnována získání empirických podkladů pro tvorbu projektu, jež je následně podpořena třemi analýzami rizik. V úvodu analyticko-empirické části je představen vstupní dotazník pro žáky 2. stupně ZŠ, jehož se zúčastnilo okolo patnácti ZŠ a přes 300 respondentů. Jeho výsledky očekávaně poukazují na zoufale nízkou úroveň znalostí žáků v oblasti POKOS.

Pozornost je obrácena směrem k několik vybraným pedagogům z Jihomoravského kraje s aprobační zeměpis, dějepis a občanská výchova. Rozhovory s jednotlivými pedagogy jsou zde nesmírně cenný prvkem výzkumu, neboť poukazují na silnou neznalost pedagogů základních pojmů z POKOS, a kromě toho na další potenciální problémy na cestě k zavedení problematiky POKOS do výuky, jež je nutné dále řešit. Tyto dva empirické podklady jsou dále podrobeny metodám analýzy Ishikawa, Awakishi a SWOT, které se vždy v hlavních bodech jednoznačně shodují.

Návrhová část je věnována tvorbě samotného vzdělávacího projektu, který má být odpovědí a zároveň řešením problému chybějící výuky POKOS na 2. stupni ZŠ. Zde je tedy popsán postup tvorby projektu, jeho jednotlivých součástí a odůvodnění jejich podstaty v rámci celku. Ke všem vytvořeným vzdělávacím pomůckám byl vytvořen také manuál ve formě metodického pokynu pro přednášejícího včetně časového harmonogramu. Hlavním vyústěním této kapitoly je realizace projektu v praxi na vybrané ZŠ v Jihomoravském kraji včetně zpětné vazby na projekt od žáků a rozboru finanční náročnosti na realizaci projektu.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo vyhodnotit současný dosažený stav v přípravě žáků 2. stupně vybraných základních škol v oblasti přípravy občanů k obraně státu a s využitím dostupných zdrojů vytvořit projekt modelové vyučovací hodiny v rámci dané problematiky.

V tomto ohledu lze říct, že dané cíle byly naplněny a výsledný projekt se v praxi setkal s kladným hodnocením. Dokonce o něj projevíli zájem další pedagogové z jiných základních škol, proto bude s největší pravděpodobností v budoucnu rozšířen dále mezi učitele, aby mohl sloužit svému účelu a pomáhat.

V současné době se rovněž setkáváme s nebývalým zájmem o problematiku přípravy občanů k obraně státu, a to z důvodu probíhající války na Ukrajině. Snad tato politováníhodná událost připomene státním činitelům, a především školním institucím a široké veřejnosti, že se nikdy nemůže cítit na 100 % v bezpečí a je důležité vynakládat finanční prostředky na obranu. Ale především, že je důležité se v této oblasti vzdělávat, aby byl každý občan připraven na situace jako je tato.

Vzdělání by žákům, studentům a dospělé populaci mělo dát nejen schopnosti sebeochrany a ochrany svých blízkých, ale také potřebný vhled, co vše tato široká tematika zahrnuje a vést je k aktivnímu zájmu o rozšiřování svých znalostí a dovedností. Aby dobře znali své zákonné povinnosti vůči České republice při vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu. A také své možnosti zapojení v systému obrany státu, ať už jako civilní občané nebo zvažili budoucí kariéru ve služebním poměru jako vojáci z povolání.

Problematika přípravy občanů k obraně státu však není jen o vzdělávání žáků a studentů ve školním vzdělávacím systému nebo široké veřejnosti. Je to také o aktivním zapojení, zejména jedinců, kteří mají větší zájem o obranu České republiky. Nabízí se jim možnost zapojení v aktivních zálohách Armády České republiky. A tohle vše, a ještě více mají možnost žáci a jejich pedagogové zjistit díky vzdělávacímu projektu a následně si své nově nabyté znalosti ověřit.

Vzdělávací projekt je nadějí a počátečním bodem, jež může dopomoci k nastartování výuky přípravy občanů k obraně státu na mnohých základních i středních školách, alespoň v základním rozsahu jedné až několika hodin, stejně jako motivace pedagogů, kteří se odmítali tomuto tématu dosud věnovat z různých důvodů.

Snad mohu na závěr vyjádřit naději, že v budoucnu dojde k jisté reorganizaci ve skladbě předmětů na základních a středních školách a vytvoří se zde místo pro samostatný předmět s důrazem

na přípravu občanů k obraně státu a stejně tak bude kladen větší důraz na vzdělávání budoucích pedagogů v této oblasti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ARMY test, 2017. In: *Facebook* [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z:

<https://www.facebook.com/ARMYTEST/>.

ARMY TEST: projekt s cílem motivovat děti i dospělé k pohybu a zdravému životnímu stylu, 2021.

In: *Ministerstvo obrany Armády České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo obrany. [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.mocr.army.cz/assets/informacni-servis/zpravodajstvi/army-test--predstaveni---short.pdf>.

Barety, 2008. In: *Veho.estranky* [online]. [cit. 2022-04-04]. Dostupné z:

<https://vseho.estranky.cz/clanky/k-armade/barety.html>.

Bezpečnostní strategie České republiky, ©2015. In: *Vláda České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí. [cit. 2021-11-09]. Dostupné z:

<https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>.

Biela kniha o obrane Slovenskej republiky, 2016. In: *Ministerstvo obrany Slovenskej republiky* [online]. Slovenská republika: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky. [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: https://www.mosr.sk/data/BKO2016_HQ.pdf.

Bílá kniha o obraně, 2011. In: *Ministerstvo obrany České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. [cit. 2021-11-09]. Dostupné z:

https://www.mocr.army.cz/assets/informacni-servis/zpravodajstvi/bila-kniha-o-obrane-190511_1.pdf.

Branné oddíly ČR, 2016. In: *Jsmepřipraveni* [online]. Branné oddíly ČR. [cit. 2021-11-14].

Dostupné z: <https://www.jsmepripraveni.cz/organizace/>.

BUŠOVÁ, Gabriela. 2020. *Vzdělávání žáků v oblasti bezpečnosti*: bakalářská práce. Brno: Univerzita obrany.

Co je aktivní záloha, © 2018. In: *Armáda České republiky* [online]. [cit. 2021-11-08]. Dostupné z:

<https://kariera.army.cz/vojak-v-zaloze>.

ČECH, Adam, 2021. Dělostřelci, chemici a ženisti v Aktivní záloze. In: *YouTube* [online]. [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=RGbaWzSAerI&ab_channel=AZTV.

ČERNOCH, Felix, 1980. *Branná výchova s metodikou*. Praha: SPN.

ČESKO, 1998. Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-110>.

- ČESKO, 1999a. Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-219>.
- ČESKO, 1999b. Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné z: https://ppropo.mpsv.cz/zakon_221_1999.
- ČESKO, 1999c. Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-222>.
- ČESKO, 2000a. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>.
- ČESKO, 2000b. Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>.
- ČESKO, 2002. Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-380>.
- ČESKO, 2004. Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.
- ČESKO, 2016. Zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-45>.
- FRIML, Jan, 1988. *Branná výchova pro studující učitelství*. Praha: SPN.
- GERHÁT, Ivan, 2018. *Příprava občanů k obraně státu: Příručka pro učitele základních a středních škol*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha. ISBN 978-80-7278-728-9.
- GIBIEC, Marcel, 2019. Branná soutěž Wolfram. In: *Gymtri* [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://www.gymtri.cz/branna-soutez-wolfram/>.
- GÖRNER, Erik, 2018. *Vojenská regrutácia v súčasnosm svete: Branná povinnosť a jej upltnenie*. Banská Bystrica: Belianum. ISBN 978-80-557-1489-9.
- Hasičský záchranný sbor České republiky, 2006. Improvizovaná ochrana. In: *YouTube* [online]. [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=2TqVv3yG51o&ab_channel=Hasi%C4%8Dsk%C3%BDz%C3%A1chrann%C3%BDsbor%C4%8Cesk%C3%A9republiky.

HERIBANOVÁ, Eva, 2020. *Příprava občanů k obraně státu v České republice* [online]. Praha. [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/1t58r9/>. Diplomová práce. České vysoké učení technické v Praze.

Historie vlčích máků, © 2021. In: *Armáda České republiky* [online]. Armáda České republiky. [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.army.cz/scripts/detail.php?id=8158>.

How to Use the Fishbone Tool for Root Cause Analysis, 2022. In: *Centers for Medicare and Medicaid Services* [online]. [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.cms.gov/medicare/provider-enrollment-and-certification/qapi/downloads/fishbonerevised.pdf>.

Charakteristika a zaměření studia na Univerzitě obrany, © 2021. In: *Univerzita obrany v Brně* [online]. Brno: Univerzita obrany. [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: https://www.unob.cz/studium/Stranky/char_zamereni_studia_uo.aspx.

In service – Varusmies: Conscript service and training, 2021. In: *The Finnish Defence Forces* [online]. Finland: The Finnish Defence Forces, [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://intti.fi/en/in-service>.

Jsmepřipraveni, 2017. In: *Jsmepřipraveni* [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://www.jsmepřipraveni.cz/>.

KÁRNÍK, Zdeněk, 2002. *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*. Praha: Libri. ISBN 80-7277-030-6.

KOMÍNEK, Peter, 1987. *Branná výchova v systému komunistické výchovy*. Brno: Kraj. kult. Středisko.

Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky, 2012. In: *Ministerstvo obrany České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. [cit. 2021-11-09]. Dostupné z: https://www.mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/koncepce-az.pdf.

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030, 2013. In: *Vláda České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky. [cit. 2021-11-09]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/Koncepce-ochrany-obyvatelstva-2020-2030_1_.pdf.

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030, 2020. In: *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství

Hasičského záchranného sboru České republiky. [cit. 2021-11-09]. Dostupné z:

<https://www.hzscr.cz/clanek/ochrana-obyvatelstva-v-ceske-republice.aspx>.

Koncepce přípravy občanů k obraně státu 2019-2024, 2019. In: *Ministerstvo obrany České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. [cit. 2021-11-09]. Dostupné z:

https://www.pokos.army.cz/sites/pokos.army.cz/files/dokumenty/zakladni-stranka/koncepce_pokos_2019-2024_final.pdf.

Koncepce přípravy občanů k obraně státu, 2012. In: *Ministerstvo obrany České republiky* [online].

Praha: Ministerstvo obrany České republiky. [cit. 2021-11-09]. Dostupné z:

https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/_koncepce-poipravy-obeanu-na-obranu-2013_.pdf.

Koncepce vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení ČR, 2017. In: *Databáze strategií* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 2021-11-09]. Dostupné z:

https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/koncepce_vzdelavani_oobakr.pdf.

KRIST, Tomáš, 2017. Branná výchova se může vrátit do škol, stát chce z dětí udělat vlastence. In:

Idnes [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/branna-vychova-povinny-predmet-novy-zakon-ministerstvo-obrany.A170427_202932_domaci_ekl.

KUČEROVÁ, Klára, 2020. Branná výchova za socialismu. In: *Styl.instory* [online]. [cit. 2022-03-

30]. Dostupné z: <https://styl.instory.cz/4730-branna-vychova-za-socialismu-deti-s-plynovymi-maskami-a-obalene-v-igelitu.html>.

LIDMILA, Boh, 1938. *Podrobné osnovy branné výchovy pro obecné školy: Doplněk druhého*

vydání "Podrobného osnování učiva pro obecné školy z roku 1937. Praha: Ústřední nakladatelství a knihkupectví učitelstva československého.

LINHART, Petr; ŠILHÁNEK, Bohumil, 2009. *Ochrana obyvatelstva ve vybraných Evropských zemích*. 2. vyd. Praha: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky. ISBN 978-80-86640-63-1.

MATIČKA, Václav a kol, 1978. *Branná výchova*. Brno: Univerzita J.E. Purkyně.

Metodické doporučení k problematice přípravy občanů k obraně státu, © 2014. In: *Příprava občanů k obraně státu Armáda České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo obrany. [cit. 2021-11-14].

Dostupné z: <https://www.pokos.army.cz/pro-skoly-ucitele>.

- Metodologie odborné práce, 2022. In: *Pglbc* [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: http://www.pglbc.cz/wp-content/uploads/2016/09/Metodologie_odborne_prace_-_opory.pdf.
- MLEJNEK, Radovat, 2022. Pionýrská normalizace. In: *Mozaika.pionýr* [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://mozaika.pionyr.cz/pionyrska-normalizace/>.
- Možnosti studia a vzdělávání na VŠŠ a VOŠ MO v Moravské Třebové, 2021. In: *Vojenská střední a Vyšší odborná škola Ministerstva obrany v Moravské Třebové* [online]. Moravská Třebová: Vojenská střední a Vyšší odborná škola Ministerstva obrany v Moravské Třebové. [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.vsmt.cz/studium.aspx>.
- Neutrální státy EU, 2006. In: *Euractiv* [online]. [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/vnitro-a-spravedlnost/linksdossier/neutrln-stty-eu/>.
- O Svazu vojáků v záloze ČR, © 2017. In: *Svaz vojáků v záloze České republiky* [online]. Svaz vojáků v záloze České republiky. [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.svz-cr.cz/o-nas/o-svazu-vojaku-v-zalozce>.
- Obranná stratégia Slovenskej republiky, 2021. In: *Ministerstvo obrany slovenské republiky* [online]. Slovenská republika: Ministerstvo obrany Slovenské republiky. [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: https://www.mosr.sk/data/files/4286_obranna-strategia-sr-2021.pdf.
- Obranná strategie České republiky, 2017. In: *Ministerstvo obrany České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. [cit. 2021-11-09]. Dostupné z: https://www.mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/OS.pdf.
- Ochrana života a zdravia, ©2020. In: *Štátny pedagogický ústav* [online]. Slovenská republika: Ministerstvo školstva, vedy, výzkumu a športu Slovenskej republiky. [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.statpedu.sk/sk/svp/statny-vzdelavaci-program/svp-prvy-stupen-zs/prierezove-temy/ochrana-zivota-zdravia/>.
- Ozbrojené síly České republiky, ©2021. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha. [cit. 2021-11-09]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ozbrojene-sily-cr.aspx>.
- PAULUS, František, 2016. *The Science for Population Protection: Východiska vzdělávání studující populace v oblasti bezpečnosti v zemích skupiny Visegrádské spolupráce* [online]. In: Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč: MV – GŘ HZS ČR. [cit. 2020-03-05]. ISSN 1803-635X. Dostupné z: <http://www.population-protection.eu/prilohy/casopis/31/234.pdf>.
- PLUCKOVÁ, Irena, Dušan VIČAR, Tomáš MILÉŘ, Petr SLÁDEK, Ivo SVOBODA, Kateřina ŠMEJKALOVÁ, Jiří ŠIBOR a Magdalena KONEČNÁ, 2016. *Jak se zachovat, když...: pro 2.*

stupeň ZŠ vztahující se k osvojování účelného chování při mimořádných událostech a při ohrožení v každodenních rizikových situacích. Brno: Nová škola. Duhová řada. ISBN 978-80-7289-746-9.

POKORNÝ, Jakub, Lukáš VALÁŠEK a Radka HRDINOVÁ, 2018. Šlechtová chce nový školní předmět. In: *Idnes* [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/slechtova-skola-predmet-obrana-vlasti-branna-vychova.A180212_210241_domaci_pmk.

POKOS: Příprava občanů k obraně státu, 2022. In: *Ministerstvo obrany České republiky* [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/pokos-je-podle-ucitelu-potreba-vic--nez-kdy-jindy-233983/>.

Pokyn MŠMT k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Praha, 2003. [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/pokyn-msmt-k-zacleneni-tematiky-ochrany-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-do-vzdelavacich-programu-a-dodatek-k-ucebnim-dokumentum-pro-zakladni-skoly-stredni-skoly-specialni-skoly-a-vyssi-odborne-skoly-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-1>.

Právní stát, 2012. In: *Iuridictum: Encyklopedie o právu* [online]. [cit. 2021-11-08]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Pr%C3%A1vn%C3%AD_st%C3%A1t.

První pomoc, © 2021. In: *Bezpečnost práce* [online]. [cit. 2021-11-08]. Dostupné z: <https://www.bozp.cz/slovník-pojmu/prvni-pomoc/>.

Příprava občanů k obraně státu: Pro školy a učitele, © 2014. In: *Armáda České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: <https://www.pokos.army.cz/pro-skoly-ucitele>.

Příslušníci Národní gardy vzdávají čest státní hymně, ©2020. In: *Vojenský historický ústav Praha* [online]. Praha. [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/exhibit/prislusnici-narodni-gardy-vzdavaji-cest-statni-hymne/>.

Rámcové vzdělávací programy, ©2021. In: *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. [cit. 2021-11-08]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2017. Praha: MŠMT.

REITMAYER, Ladislav, 1987. *Stručný nástin dějin branné výchovy: určeno pro posl. fak. pedagog.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

RICHTER, Rostislav. *Slovník pojmů krizového řízení*. Praha: Ministerstvo vnitra, Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2018. ISBN 9788087544914.

SLOVENSKO, 1994. Zákon č. 42/1994 Z.z., o civilnej ochrane obyvateľstva. In: *Sbírka zákonů Slovenské republiky*. Dostupné z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/1994-42>.

Soutěž Wolfram, © 2021. In: *Armáda České republiky* [online]. Armáda České republiky. [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.acr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/soutez-wolfram--kterou-porada-kvv-ostava--provetra-znalosti-skolaku-v-moravskoslezskem-kraji-211070/>.

Spolek Vlčí máky, 2022. In: *Spolek Vlčí máky* [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://www.spolekvlcimaky.cz/>.

Spolek VLČÍ MÁKY: O nás, © 2020. In: *Spolek Vlčí máky* [online]. Spolek VLČÍ MÁKY. [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.spolekvlcimaky.cz/o-spolku>.

STEJSKAL, Libor, 2015. Voluntary Civic Participation in Defence: The Concept, Experience, and Perspectives. In: *Obrana a strategie (Defence and Strategy)* [online]. [cit. 2021-11-14]. ISSN 12146463. Dostupné z: doi:10.3849/1802-7199.14.2014.02.119-133.

STEJSKALOVÁ, Alice. Kde se žije nejlépe. In: *Aktuálně* [online]. 2016. [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/kde-se-zije-nejlip-v-novem-porovnani-statu-patri-cesku-22-mi/r~5fladfa83ec811e6888a0025900fea04/>.

Strážný Hradní strážě. In: *Národní soustava povolání* [online]. ©2017. [cit. 2021-11-08]. Dostupné z: <https://nsp.cz/jednotka-prace/strazny-hradni-straze>.

Svaz vojáků v záloze, 2022. In: *Svaz vojáků v záloze Česká republika* [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://www.svz-cr.cz/>.

SZVIRCSEV TRESCH, Tibor.; WENGER, Andreas, 2019. *Sicherheit 2019: Aussen-, Sicherheits- und Verteidigungspolitische Meinungsbildung im Trend* [online]. In: Zürich: Militärakademie (MILAK) an der ETH Zürich, Center for Security Studies. [cit. 2021-11-14]. ISBN 978-3-905696-67-7. ISSN 1424-5698. Dostupné z: <https://www.researchcollection.ethz.ch/bitstream/handle/20.500.11850/347701/Si2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

ŠÁLKOVÁ, Pavla, 2021. POKOS: Příprava občanů k obraně státu. In: *ZŠ Měšťanská* [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://www.zsmestanska.cz/pokos-priprava-obcanu-k-obrane-statu/>.

ŠRÁMEK, Pavel, 2008. *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932–1939*. Praha: Mladá fronta. ISBN 978-80-204-1848-7.

Štátny vzdelávací program, ©2020. In: *Štátny pedagogický ústav* [online]. Slovenská republika: Ministerstvo školstva, vedy, výzkumu a športu Slovenskej republiky. [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: https://www.statpedu.sk/files/articles/nove_dokumenty/statny-vzdelavaci-program/ramcove-ucebne-plany-a-vzdelavacie-standardy-vzdelavania-na-ziskanie-nizsieho-stredneho-vzdelania.pdf.

Tematická zpráva: Vzdelávání v bezpečnostních tématech, 2016. In: *Česká školní inspekce* [online]. Praha: Ministerstvo obrany. [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/Tematick%C3%A9%20zpr%C3%A1vy/2016_TZ_vzdelavani_v_bezpecnostnich_tematech.pdf.

Tematická zpráva: Vzdelávání v bezpečnostních tématech, 2016. Praha: Česká školní inspekce.

The National Defence Training Association Of Finland, 2020. In: *Ministry of Defence of Finland* [online]. Finland: Ministry of Defence of Finland. [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: https://www.defmin.fi/en/areas_of_expertise/voluntary_national_defence#dba993d1.

Univerzita obrany, 2016. I ty se můžeš stát jedním z nás. In: *YouTube* [online]. [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=F6v4EFQcmTk&ab_channel=Univerzitaobransy.

Ve školách chybí branná výchova, 2019. In: *Idnes* [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/hasici-zachranari-policie-povodne-pozary-nehody-deti-uceni-branna-vychova.A190416_164959_domaci_brzy.

VILÁŠEK, Josef a Ivan GERHÁT, 2017. *Příprava občanů k obraně státu*. Praha. ISBN 978-80-87432-24-2.

Vojenská kancelář prezidenta České republiky: Působnost, ©2021. In: *Pražský hrad* [online]. Praha. [cit. 2021-11-09]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/vojenska-kancelar-prezidenta-republiky-a-hradni-straz/vojenska-kancelar-prezidenta-republiky/pusobnost>.

Vojenský obor: Vojenská tělovýchova, 2021. In: *Vojenský obor* [online]. Praha: Univerzita Karlova. [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <http://www.vojenskyobor.cz/>.

Vzdelávání dětí a žáků v bezpečnostních tématech, ©2021. In: *Státní správa* [online]. [cit. 2021-11-08]. Dostupné z: https://www.statnisprava.cz/rstsp/clanky.nsf/i/csi_ke_vzdelavani_deti_a_zaku_v_bezpecnostnich_tematech_16042712_56707103.

KENTON, Will, 2021. Strength, Weakness, Opportunity, and Threat SWOT Analysis. In: *Investopedia* [online]. [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/s/swot.asp>.

Záloha ozbrojených sil České republiky, ©2014. In: *Krajské vojenské velitelství hlavní město Praha* [online]. [cit. 2021-11-08]. Dostupné z: <https://www.kvv-hlavnimestopraha.army.cz/zaloha-ozbrojenych-sil-ceske-rupubliky>.

Zážitková pedagogika, 2019. In: *Alava* [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <http://alavia.cz/zazitkova-pedagogika/>.

Znak Branných oddílů ČR z.s., 2016. In: *Jsmepřipraveni* [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://www.jsmepripraveni.cz/>.

ZPĚVÁK, Aleš, 2014. *Ochrana obyvatelstva v republikovém měřítku*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha. ISBN 978-80-7452-044-0.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

%	procento
AČR	Armáda České republiky
atd.	a tak dále
AZ	Aktivní záloha
BV	Branná výchova
CO	Civilní ochrana/Civilní obrana
COVID-19	Koronavirové onemocnění 2019/Coronavirus disease 2019
č.	číslo
ČR	Česká republika
DP	Diplomová práce
FO	Fyzická osoba
HZS ČR	Hasičský záchranný sbor České republiky
IZS	Integrovaný záchranný systém
KI	Kritická infrastruktura
KS	Krizová situace/Krizový stav
KVV	Krajské vojenské velitelství
MO	Ministerstvo obrany
MU	Mimořádná událost
např.	například
NATO	Severoatlantická aliance
OS	Ozbrojené síly
OSN	Organizace spojených národů
PFO	Podnikající fyzické osoby
PO	Právnícká osoba
POKOS	Příprava občanů k obraně státu

SR	Slovenská republika
SŠ	Střední škola
ŠVP	Školní vzdělávací program
VŠ	Vysoká škola
ZHN	Zbraně hromadného ničení
ZŠ	Základní škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Branná výchova 1918-1937 [zdroj: Kučerová, 2020]	25
Obrázek 2 Pionýři v Junáku 1945-1949 [zdroj: Mlejnek, 2022]	26
Obrázek 3 Branná výchova od 1989 po současnost [zdroj: Krist, 2017].....	27
Obrázek 4 Army TEST [zdroj: ARMY test, 2017].....	33
Obrázek 5 Branné oddíly znak [zdroj: Znak Branných oddílů ČR z.s., 2016]	34
Obrázek 6 Branná soutěž WOLFRAM II [zdroj: Gibiec, 2019].....	34
Obrázek 7 Spolek Vlčí máky symbol [zdroj: Spolek vlčí máky, 2022]	35
Obrázek 8 Svaz vojáků v záloze znak [zdroj: Svaz vojáků v záloze, 2022].....	35
Obrázek 9 Znalost pojmu POKOS mezi žáky na základních školách [zdroj: vlastní]	44
Obrázek 10 Kdo má brannou povinnost v České republice [zdroj: vlastní]	45
Obrázek 11 Jak se nazývá povolávání vojáků v záloze do mimořádné služby za válečného stavu [zdroj: vlastní]	46
Obrázek 12 Pracovní povinnost nebo pracovní výpomoc [zdroj: vlastní].....	46
Obrázek 13 Rok vstupu české republiky do Severoatlantické aliance [zdroj: vlastní].....	47
Obrázek 14 Je Armáda České republiky součástí integrovaného záchranného systému [zdroj: vlastní]	48
Obrázek 15 Diagram příčin a následků (Ishikawa diagram) [zdroj: vlastní]	55
Obrázek 16 Awakishi diagram [zdroj: vlastní]	58
Obrázek 17 Schéma vztahů [zdroj: vlastní]	65
Obrázek 18 Pracovní list (strana č. 1) [zdroj: vlastní]	93
Obrázek 19 Pracovní list (strana č. 2) [zdroj: vlastní]	94
Obrázek 20 Pracovní list (strana č. 3) [zdroj: vlastní]	95
Obrázek 21 Pracovní list (strana č. 4) [zdroj: vlastní]	96
Obrázek 22 Úvod do tématu – myšlenková mapa [zdroj: vlastní].....	99
Obrázek 23 Promítání edukačního videa [zdroj: vlastní].....	99
Obrázek 24 Vyplňování pracovních listů ve skupinách [zdroj: vlastní].....	100

Obrázek 25 práce ve skupinách [zdroj: vlastní].....	100
Obrázek 26 Zkoušení plynových masek I [zdroj: vlastní]	101
Obrázek 27 Zkoušení plynových masek II [zdroj: vlastní].....	101
Obrázek 28 Zkoušení plynových masek [zdroj: vlastní]	102
Obrázek 29 Rekapitulace získaných znalostí [zdroj: vlastní]	102
Obrázek 30 Pánský improvizovaný oblek I [zdroj: vlastní]	103
Obrázek 31 Pánský improvizovaný oblek II [zdroj: vlastní]	103
Obrázek 32 Dámský improvizovaný oblek [zdroj: vlastní].....	104
Obrázek 33 Pánský improvizovaný oblek s plynovou maskou [zdroj: vlastní].....	104
Obrázek 34 Dámský a pánský improvizovaný oblek [zdroj: vlastní].....	105
Obrázek 35 Internetový článek Základní škola Měšťanská, Brno [zdroj: Šálková, 2021].....	105

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Využití materiálů v oblasti POKOS – podíl škol v % [zdroj: Tematická zpráva..., 2016]	29
Tabulka 2 Zařazení tématu POKOS do předmětů – podíl škol v % [zdroj: Tematická zpráva..., 2016]	31
Tabulka 3 SWOT analýza [zdroj: vlastní]	60
Tabulka 4 Finanční náklady [zdroj: vlastní]	71

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Otázky k rozhovoru s učiteli

Příloha P II: Metodický pokyn k projektu pro učitele

Příloha P III: Pracovní list

Příloha P IV: Edukační video

Příloha P V: Dotazník zpětné vazby pro žáky

Příloha P VI: Fotodokumentace projektu v praxi

PŘÍLOHA P I: OTÁZKY K ROZHOVORU S UČITELI

1. Na jaké základní škole jste zaměstnán/a?
2. Jaké zde vyučujete předměty?
3. Vyučujete tematiku POKOS v rámci svých vyučovacích hodin? Pokud ano. V rámci, jakého předmětu? Pokud ne. Vyučujete problematiku obrany státu alespoň okrajově?
4. Považujete za důležité, aby vaši žáci byli s touto tematikou seznámeni?
5. Jaká je vaše motivace vyučovat tuto tematiku?
6. Zařazujete pravidelně každý školní rok tuto tematiku do programu hodiny?
7. Kolik času věnujete výuce této problematiky?
8. Jakým způsobem tuto problematiku vyučujete?
9. Jaké pomůcky využíváte?
10. Navštěvují vaši školu pravidelně zástupci Armády České republiky?
11. Zajímá žáky tato problematika?
12. Domníváte se, že poskytujete svým žákům dostatečně široké znalosti v oblasti této problematiky?
13. Jakým způsobem by se dala pozdvihnout úroveň výuky této problematiky ve vašich hodinách?
14. Zaujala vás možnost využití vzdělávacího projektu vytvořeného autorkou? Byl/a byste ochotný/á aplikovat tento projekt do vašich hodin?

PŘÍLOHA P II: METODICKÝ POKYN K PROJEKTU PRO UČITELE

Metodický pokyn slouží jako pomůcka pro pedagogy k organizaci výuky vzdělávacího projektu. **Tučně** zvýrazněné edukační pomůcky jsou součástí balíčku projektu přípravy občanů o obraně státu. Bod č. 6 slouží pouze pro pilotní hodinu projektu vyučovanou po domluvě pedagogem nebo studentkou v rámci uvedení projektu do praxe. Při pozdějším využití projektu pedagogem je možné využití času určeného pro bod č. 6 k prodloužení času na jiné aktivity.

1. Začátek vyučovací hodiny – představení, popis a odůvodnění důležitosti vyučované látky, předpokládaná délka trvání aktivity je 2 minuty.
2. Úvod do tématu – uvedení žáků do problematiky formou **myšlenkové mapy**. Myšlenkové mapy zpracovávají ve 4členných skupinkách. Motivace a zpětná vazba formou vyhodnocení myšlenkových map u několika žáků. Předpokládaná doba trvání aktivity je 5 minut.
3. Rozdat žákům **pracovní listy** a nechat jim čas na zorientování se v textu. Upozornit na nutnost nevyplňování před zhlédnutím videa. Předpokládaná doba trvání aktivity je 3 minuty. Dále rozdat žákům **krátké dotazníky** zpětné vazby, opět upozornit, že je mají vyplnit až na konci hodiny.
4. Výklad hlavní látky – stručné odprezentování nejdůležitějších bodů problematiky přípravy občanů k obraně státu formou **edukačního videa**. Předpokládaná doba trvání aktivity je 15 minut.
5. Ověření znalostí získaných z videa – vyplnění **pracovního listu** žáky, po vyplnění nasdílení správných odpovědí učitelem, aby si žáci mohli své výsledky zkontrolovat. Předpokládaná doba trvání aktivity je 15 minut (12 minut na vypracování pracovního listu – vypracovávají ve 4členných skupinách, 3 minuty sdílení odpovědí učitelem).
6. Zpětná vazba – vyplnění dotazníků zpětné vazby pro potřeby diplomové práce autorky projektu. Předpokládaná doba aktivity je 2 minuty.

PŘÍLOHA P III: PRACOVNÍ LIST

Pracovní listy byly vytvořeny na základě znalostí získaných v průběhu bakalářského a magisterského navazujícího studia. A dále za pomoci učebnice pro ZŠ, Jak se chovat když... (Plucková a kol., 2016).

**Pracovní list č. 1_2.stupeň
ZŠ_POKOS**

Každý občan České republiky by si měl být vědom zákonné povinnosti bránit svou vlast i přesto, že máme profesionální armádu. V současné době je **POKOS** dobrovolnou činností vzdělávacího charakteru. Avšak kdyby došlo na nejhorší, a my všichni doufáme, že nedojde, měl by každý žák a budoucí plnohodnotný občan, být **připraven** a ne překvapen!

Cvičení 1.
Jaký je význam zkratky „POKOS“?
Odpověď:

Cvičení 2. Doplňte text slovy z nabídky (v nabídce je více slov).
Branná povinnost je všech České republiky plnit úkoly ozbrojených sil Občanovi vzniká ode dne, v němž dosáhne věku let a zaniká dnem dosažení věku let. Branná povinnost zahrnuje povinnost občana podrobit se řízení, vykonávat vojenskou službu a plnit další povinnosti stanovené zákonem. Voják, který nevykonává vojenskou činnou službu a má brannou povinnost, je vojákem

***Nabídka:** činnou; pasivní; osmnácti; povinnost; možnost; v záloze; aktivní; branným; ČR; odvodnímu; občanů; vojenským; padesáti; patnácti; sedesáti; výběrovému.*

Cvičení 3. Poskládejte přehozená písmena tak, aby vznikly pojmy. Poté zjistěte, jaké mají jednotlivé složky ozbrojených sil funkce.

ÁRDAMA RČ	plní úkoly související s výkonem pravomoci vrchního velitele ozbrojených sil a řídí Hradní stráž
RDÍHAN ŽTSÁR	je určena k ochraně sídla hlavy státu
OESÁVJNK KNEÁACLŘ PRIDTAEZEN PUIKREBLY	je základem ozbrojených sil

1

Obrázek 18 Pracovní list (strana č. 1) [zdroj: vlastní]

Pracovní list č. 1_2.stupeň ZŠ_POKOS

Cvičení 4. Odpovězte na otázky.

1. Vojáci v aktivní záloze (= dobrovolný voják):

Vyberte odpovědi, které jsou podle Vás správné.

- a) absolvují krátká vojenská cvičení během roku.
- b) nesmějí mít civilní (= nevojenská) zaměstnání.
- c) vykonávají svá civilní (= nevojenská) povolání.
- d) sedí doma a čekají na povolání.

2. Kde se můžu přihlásit, když se budu chtít stát vojákem v aktivní záloze?

Vyberte odpověď, která je podle Vás správná.

- a) na rekrutačním (= náborovém) středisku
- b) ve škole/práci
- c) v jakémkoliv vojenském zařízení

3. Jak se nazývá hromadné povolávání vojáků v záloze do mimořádné služby za válečného stavu?

Vyberte odpověď, která je podle Vás správná.

- a) demobilizace
- b) imobilizace
- c) telefonizace
- d) mobilizace

4. Rozhodněte, zda se jedná o pracovní povinnost, či pracovní výpomoc.

Povinnost osob vykonávat po nezbytně dlouhou dobu určené práce, které jsou nutné pro řešení krizové situace.

- a) pracovní povinnost
- b) pracovní výpomoc

5. Ve kterém roce vstoupila ČR do NATO?

Vyberte odpověď, která je podle Vás správná.

- a) 1989
- b) 1999
- c) 2000
- d) 2011

Pracovní list č. 1_2.stupeň
ZŠ_POKOS

6. Je Armáda ČR součástí integrovaného záchranného systému?

Vyberte odpověď, která je podle Vás správná.

- a) Ano, je jeho základní složka.
- b) Ne, není.
- c) Ano, je jeho ostatní složka.

7. Vyberte požadavky, které musí splňovat voják z povolání (= profesionální voják).

Vyberte odpovědi, které jsou podle Vás správné.

- a) služební poměr k ČR
- b) služba na území státu
- c) služba v zahraničí
- d) složení vojenské přísahy
- e) zdravotní a fyzické předpoklady
- f) nepropagování hnutí, potlačující lidská práva a svobody
- g) sympatie s hnutím, která hlásá národnostní, náboženskou nebo rasovou zášť
- h) trestní bezúhonnost (= není a nebyl trestně stíhán)
- i) potřebná kvalifikace
- j) občan ČR starší 18 let

8. Hradní stráž je určena výhradně k:

Vyberte odpověď, která je podle Vás správná.

- a) ochraně sídla hlavy státu.
- b) reprezentaci ČR.
- c) přehlídkám.

9. Je Armáda ČR podřízena Policii ČR?

Vyberte odpověď, která je podle Vás správná.

- a) Ano, je.
- b) Ne, ale spolupracují spolu.
- c) Ne, Armáda ČR velí Policii ČR.

10. Brannou povinností má:

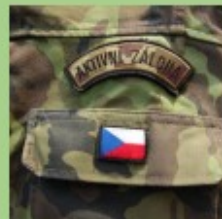
Vyberte odpověď, která je podle Vás správná.

- a) každá žena v ČR
- b) každý muž v ČR.
- c) každý občan v ČR.

Obrázek 20 Pracovní list (strana č. 3) [zdroj: vlastní]

Pracovní list č. 1_2.stupeň
ZŠ_POKOS

Cvičení 5. Spojte obrázky baretů s jednotlivými složkami AČR, ke kterým náleží.

POZEMNÍ VOJSKO

VZDUŠNÉ SÍLY

PRŮZKUMNÉ VOJSKO

LOGISTIKA

VOJENSKÉ
ZÁCHRANNÉ ÚTVARY

MÍROVÉ SÍLY OSN

BRIGÁDA RYCHLÉHO
NASAZENÍ a
VÝSADKOVÉ VOJSKO

VOJENSKÁ POLICIE

Cvičení 6. Přiřadte názvy režimů přípravy obyvatelstva k obraně k jejich popisu

MÍROVÝ STAV

STAV OHROŽENÍ STÁTU

VÁLEČNÝ

mimořádná opatření,
princíp povinnosti,
příprava POKOS

princíp dobrovolnosti
přípravy

ukončení přípravy POKOS,
využití znalostí nabytých
z dosavadních poznatků

Obrázek 21 Pracovní list (strana č. 4) [zdroj: vlastní]

PŘÍLOHA P IV: EDUKAČNÍ VIDEO

Edukační video je přiloženo na DVD. Vytvořeno bylo na základě znalostí získaných v průběhu bakalářského a magisterského navazující studia. Dále pomocí učebnice pro základní školy, Jak se chovat když... (Plucková a kol.,2016), video snímků Univerzity obrany (Univerzita obrany, 2016), HZS ČR (Hasičský záchranný sbor České republiky, 2006) a příslušníka AČR (Čech, 2021).

PŘÍLOHA P V: DOTAZNÍK ZPĚTNÉ VAZBY PRO ŽÁKY

1. Jak hodnotíte náplň projektu?
2. Jak hodnotíte výstup přednášející?
3. Věděl/a jsi něco o tématu POKOS před absolvováním projektové hodiny? Pokud **ANO**, co?
4. Odnášíte si nové poznatky?
5. Co se vám líbilo na projektové hodině nejvíce?
6. Co se vám **NELÍBILO** na projektové hodině (návrhy pro zlepšení)?
7. Zaujali vás možnosti vzdělání v tomto oboru?

PŘÍLOHA P VI: FOTODOKUMENTACE PROJEKTU V PRAXI

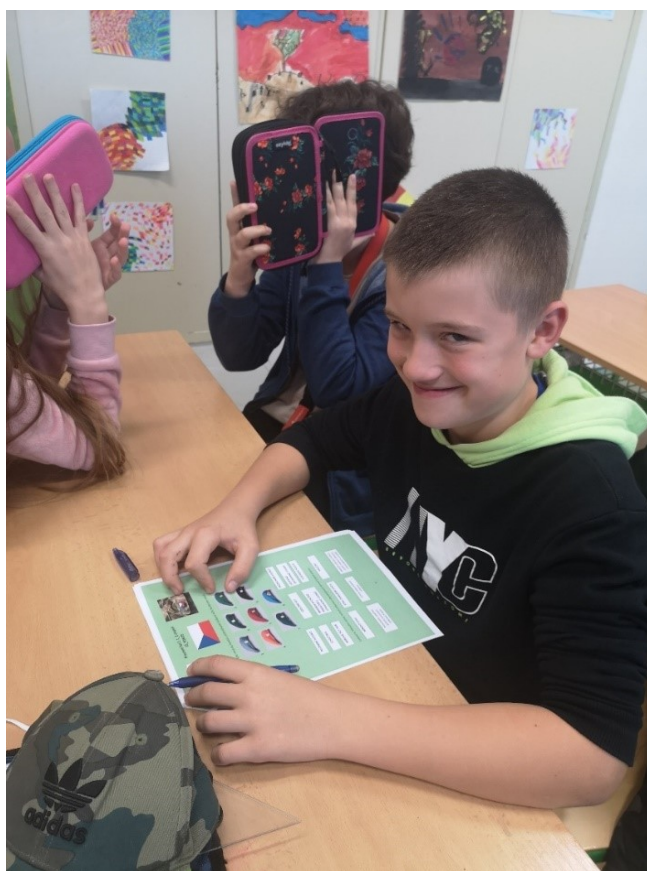
Obrázek 22 Úvod do tématu – myšlenková mapa [zdroj: vlastní]

Obrázek 23 Promítání edukačního videa [zdroj: vlastní]

Obrázek 24 Vyplňování pracovních listů ve skupinách [zdroj: vlastní]

Obrázek 25 Práce ve skupinách [zdroj: vlastní]

Obrázek 26 Zkoušení plynových masek I [zdroj: vlastní]

Obrázek 27 Zkoušení plynových masek II [zdroj: vlastní]

Obrázek 28 Zkoušení plynových masek [zdroj: vlastní]

Obrázek 29 Rekapitulace získaných znalostí [zdroj: vlastní]

Obrázek 30 Pánský improvizovaný oblek I [zdroj: vlastní]

Obrázek 31 Pánský improvizovaný oblek II [zdroj: vlastní]

Obrázek 32 Dámský improvizovaný oblek [zdroj: vlastní]

Obrázek 33 Pánský improvizovaný oblek s plynovou maskou [zdroj: vlastní]

Obrázek 34 Dámský a pánský improvizovaný oblek [zdroj: vlastní]

POKOS = Příprava občanů k obraně státu

Vložil(a): Petra Pítra

V několika minulých týdnech se žáci 6.C a 7.A účastnili projektu, který v rámci své diplomové práce vytvořila studentka oboru ochrana obyvatelstva. Účelem tohoto projektu je vzdělávání žáků 2. stupně především na ZŠ, aby žáci získali základní přehled v oblasti POKOSu – jednoduše řečeno, aby žáci získali informace o svých povinnostech, občanském zapojení a možnostech vzdělávání v této oblasti. Žáci si v několika hodinách měli možnost vyzkoušet plynové masky, někteří byli vybráni i na praktickou ukázkou – improvizovaného obleku pro účely individuální ochrany při mimořádné události sestaveného z běžně dostupných věcí v domácnosti. Součástí projektu bylo i výukové video s metodickými listy, kterými si žáci ověřili své znalosti. Niž se můžete podívat i na fotografie, které dokumentují realizaci tohoto projektu.

Obrázek 35 Internetový článek Základní škola Měšťanská, Brno [zdroj: Šálková, 2021]